

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Część opisowa

I. Wstęp	4
II. Historia obiektu	4
1. Informacje ogólne	4
2. Datowania chronologiczne.....	5
III. Charakterystyka obiektu.....	9
1. Charakterystyka budynku i usytuowanie.....	9
2. Konstrukcja i zastosowane materiały.....	10
3. Materiał ścian i układ nośny.....	13
IV. Stan zachowania obiektu / przyczyny zniszczeń.....	14
1. Wyniki badań mykologicznych.....	14
2. Wyniki badań stratygraficznych.....	18
3. Opinia konstrukcyjna.....	20
V. Założenia konserwatorskie / założenia projektowe.....	28
1. Elewacja i mury.....	28
2. Klatka schodowa.....	29
VI. Zakres prac konserwatorskich / propozycja.....	30
1. Konserwacja elewacji i murów.....	30
2. Konserwacja klatki schodowej.....	31

VII. Technologia prac konserwatorskich.....	31
1. Elewacja i mury.....	31
2. Klatka schodowa.....	34

Część rysunkowa

I. Spis rysunków.....	36
II. Historyczna dokumentacja projektowa.....	37
III. Inwentaryzacja stanu istniejącego.....	58

I. Wstęp

Opracowanie konserwatorskie obejmuje obiekt zlokalizowany w Bytomiu przy ulicy Rycerskiej 1 na działce nr 147/51. Opracowanie przedstawia stan zachowania budynku i technologii pierwotnej. Omówione są w szerszym kontekście wnioski i założenia konserwatorskie, dotyczące zarówno budynku historycznego jak i przybudówki. W opracowaniu poruszono kwestię izolacji przeciwwilgociowej ścian fundamentów oraz ich osuszenia.

Opisano także proponowaną technologię zabiegów konserwatorskich przy wszystkich elewacjach historycznego budynku. Opracowanie zostało wykonane w oparciu o wizję lokalną, wykonane odkrywki na elewacjach oraz wykonane badania identyfikacyjne zapraw i warstw malarskich. Obiekt jest wpisany do rejestru zabytków województwa śląskiego decyzją z dnia 30/11/1993 r. pod numerem 1537/93.

II. Historia obiektu

1. Informacje ogólne

Zespół budynków: budynek od ul. Rycerskiej, budynek od Pl. Grunwaldzkiego (nieistniejący) oraz łącznik między nimi - wielokrotnie przebudowywane, w części mogą pochodzić sprzed wieku XIX. Zachowany budynek posiada trzy kondygnacje użytkowe i poddasze. Elewacja od ul. Rycerskiej oraz dwie osie elewacji od ul. Targowej mają formy eklektyczne z bogato zdobionymi obramieniami okien.

W latach powojennych w obiekcie zlokalizowana była między innymi przychodnia lekarska. Jak wspomniano wyżej, obiekt w swej historii pełnił głównie funkcje użytkowe (hotel, restauracja, kino). Od około 10 lat budynek nie jest użytkowany.

Równolegle z opracowaniem niniejszej ekspertyzy powstała inwentaryzacja budowlana obiektu. Zleceniodawca dostarczył na potrzeby niniejszego opracowania badania gruntowe określające stan podłoża.

2. Datowania chronologiczne

Ogólny zarys historyczny budynku:

1844 – Otwarcie hotelu pod „Białym Orłem” („Zum weissen Adler”)

1860 – Nadbudowa piętra na budynek środkowy wyszynku Loebła Beuthnera – wyk. Goldstein

1866 – Niezrealizowany projekt nadbudowy (arch. Steinmetz)

1890 – Przebudowa tylnego budynku od str. Pl. Grunwaldzkiego na salę imprezową – wyk. Johann Piontek

1900 – Przebudowa hotelu „Zum weissen Adler”, architekt: Dominik Drescher, konstrukcje: Johann Wygasch

1918 – Otwarcie kina „Thalia” na 1 piętrze, hotel otrzymuje nazwę „Langer’s Hotel”.

1948 – Otwarcie zakładu badania wody i budowy aparatów.

1956 – Otwarcie Spółdzielni Pracy Lekarzy Specjalistów.

Właściciele:

1844-1888 – Loebł Beuthner (1816-1888, syn Salomona i Uliany, z d. Altschueler)

1888-1899 – Siegfried Beuthner (1846-1914, syn Loebła i Rosalie, z d. Wiener)

1900 – Louis Mannheimer i Elias Simenauer (właściciel restauracji)

1903-1905 – Paul Finster, hotelarz

1906 – Josef Schliwa, hotelarz z Chropaczowa

1907-1912 – Paul Schurpheil (szef firmy Ignatz Hakuba GmbH, która figurowała jako właściciel budynku)

1918-1937 – Paul Langer, który w 1912 r. otworzył kina „Thalia” w budynku obok przy Rynku 13. Langer był też w latach 1913-1918 właścicielem hotelu „Deutsches Haus” przy Rynku 13, jednak zarówno hotel „Deutsches Haus”, jak i hotel „Zum weissen Adler” wg dokumentów należał do drugiej żony Langer, Emilii.

1940 – Karl Wieners, właściciel hotelu i kina

1947 – Dzierżawa budynku od Urzędu Likwidacyjnego przez firmę „Zakład badania wody i budowy aparatów”, własność Inż. Wł. Neugebauer, dawniej firma Dr. E. Neugebauer z Warszawy, istniejąca od 1887 r.

1953 – Inż. Wł. Neugebauer zrzekł się prawa dzierżawy a nieruchomość przejął w administrację MZBM.

1956 – W budynku usytuowano Spółdzielnię Pracy Lekarzy Specjalistów, która funkcjonowała do roku

Posiadana archiwalna dokumentacja projektowa obejmuje lata 1850 - 1948 i pochodzi ona ze zbiorów Archiwum w Bytomiu. Zawarte są w niej plany zagospodarowania budynku, rzuty, przekroje, elewacje. Istniejące materiały nie pozwalają na jednoznaczne stwierdzenie jak zmieniała się struktura budynku na przestrzeni lat. Uzyskana dokumentacja obejmuje projekty z następujących lat:

1850 - Widoczny jest na nim północny fragment budynku posiadający wysokie, dwukondygnacyjne okna nad parterem, co wskazuje na pomieszczenie przeznaczone pod funkcję wystawową / teatralną. Południowa część budynku jest podpiwniczona, trzykondygnacyjna z poddaszem nieużytkowym. Projekt dotyczy podniesienia o jedną

kondygnację środkowego fragmentu budynku, z dwu na trzy kondygnacyjny. Środkowy fragment budynku posiada otwarty dziedziniec.

1860 - Projekt dotyczy nadbudowy południowej części obiektu, fragmentu objętego aktualnym opracowaniem projektowym. Zakładał on podwyższenie budynku o jedną kondygnację i doprowadzenie klatki schodowej do strychu. Projekt nie został zrealizowany.

1890 - Projekt elektryfikacji z lokalizacją punktów świetlnych obejmujący północną i środkową część budynku. Głównym punktem jest oświetlenie sali z żyrandolem i lampami naściennymi. Punkty świetlne zostały zlokalizowane również w pojedynczych pomieszczeniach przechodnich i izbach.

1900 - Projekt obejmuje elewacje oraz rzuty wszystkich kondygnacji budynku. Elewacje zostały wzbogacone w ornamenty, obramowanie wokół okien, naczółki nad oknami pierwszego, drugiego piętra oraz poddasza. Dodatkowo na elewacji znajdują dwa pasy gzymsu pomiędzy parterem a pierwszym piętrzem oraz dodatkowy w celu wizualnego oddzielenia kondygnacji mieszkalnych od poddasza. Projekt obejmuje dodatkowo wyburzenia wybranych ścian wewnętrznych, wykonanie przebić w ścianach, modernizację biegu schodów w południowej części budynku oraz modernizację wykusza od strony dziedzińca w środkowej części budynku. Istotną zmianą jest utworzenie jednej otwartej przestrzeni z wcześniejszych czterech pomieszczeń na parterze południowej części budynku. Zaprojektowane zostały nadproża ze stalowych dwuteowników.

1901 - Projekt lokalizacji siedzeń w hotelowej sali w północnej części budynku. Dodatkowo sala została wyposażona w podwójne dwuskrzydłowe drzwi umożliwiające jej ewakuację.

1903 - Projekt instalacji wodno - kanalizacyjnej dla całego budynku. Wskazane są na nim punkty sanitarne oraz sytuację zagospodarowania budynku względem instalacji wodno - kanalizacyjnych w najbliższej okolicy.

1907 - Projekt lokalizacji toalety obsługującej salę hotelową wraz z podpięciem do instalacji wodno - kanalizacyjnej. Dodatkowa toaleta została na parterze bezpośrednio pod toaletą dla sali.

1911 - Projekt modernizacji wejścia do restauracji w północnej części budynku, bezpośrednio pod salą. Otwór wejściowy został powiększony oraz wzmocniony belkami dwuteownikowymi.

1917 - Projekt dostosowania sali hotelowej na potrzeby sali kinowej. Modernizacji zostały poddane również poszczególne otwory drzwiowe wewnątrz budynku. Fragmenty opisów projektowych są nieczytelne co uniemożliwia rozpoznanie całości założeń projektowych.

1922 - Projekt zmian konstrukcyjnych budynku poprzez wydzielenie ścianą klatki schodowej w południowej części budynku. Dodatkowym elementem jest zaprojektowanie toalety damskiej i męskiej dla klientów restauracji.

1927 - Projekt usunięcia ściany pomiędzy dwoma pomieszczeniami na pierwszym piętrze przylegającymi do południowej elewacji budynku. Projekt zakłada wsparcie stropu stalowymi dwuteownikami.

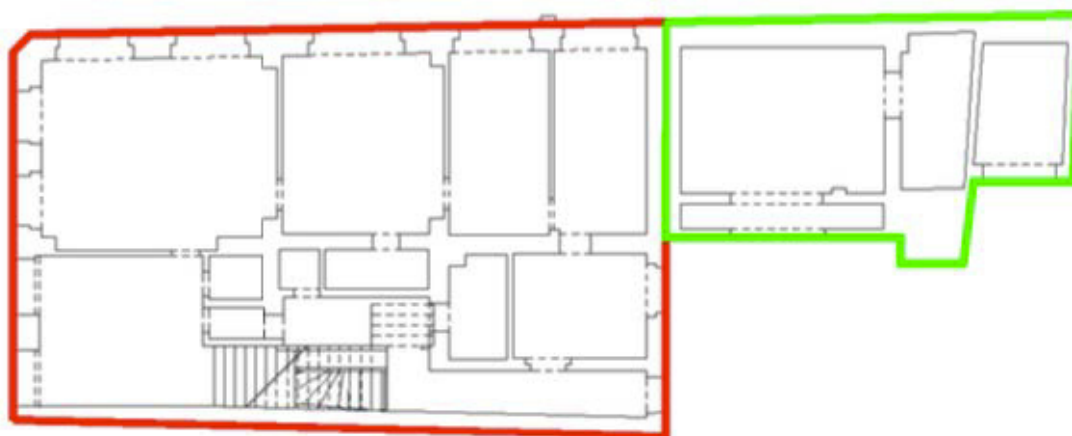
1928 - Budowa nowej toalety na pierwszym piętrze południowej części budynku, wraz z projektem podłączenia do istniejącej instalacji wodno - kanalizacyjnej.

1942 - Projekt dotyczy zmiany elewacji w południowej części budynku na parterze. Materiałem wykończeniowym materiałem elewacyjnym były płyty z piaskowca. Pasy gzymsów pomiędzy parterem a pierwszym piętrzem zostały złączone z górną krawędzią drzwi i dolną krawędzią okien na piętrze. Dodatkową zmianą była ściana w pomieszczeniu restauracyjnym na parterze, które zostało zmniejszone, wydzielona została dodatkowo klatka schodowa będąca jednocześnie komunikacją do sali kinowej jak i wyższych kondygnacji budynku.

1948 - Projekt zakłada zmianę funkcji lokalu restauracyjnego na parterze, na funkcję zakładu tokarskiego. Zmiana skupia się na pozbawieniu materiału wykończeniowego elewacji w postaci kamiennych płyt z piaskowca oraz powiększeniu otworu drzwiowego na rzecz drzwi dwuskrzydłowych pozwalających na wprowadzenie do wnętrza maszyn tokarskich.

III. Charakterystyka budynku

1. Charakterystyka budynku i usytuowanie

il. 1 - Schematyczny podział budynku. Kolor czerwony – część zasadnicza-pierwotna. Kolor zielony – dobudówka, ekspertyza budowlana

Na potrzeby niniejszego opracowania zastosowano roboczy podział budynku – na część zasadniczą (główną) oraz dobudówkę. W dalszej części opracowania będą stosowane te właśnie określenia. Schematyczny podział budynku przedstawiono na Fot. 1. Dobudówka jest niższa od zasadniczej części o wysokości kondygnacji najwyższej – strychowej. Tak jak wspomniano wcześniej nie posiada podpiwniczenia. Z informacji uzyskanych od Zleceniodawcy wynika, iż dobudówka powstała w okresie późniejszym od zasadniczej części. Potwierdza to szczątkowa dokumentacja archiwalna. Z oględzin wynika, iż oba segmenty nie zostały od siebie zdylatowane.

Przedmiotowy budynek kamienicy znajduje się w ścisłym centrum miasta – u zbiegu ulic Targowej i Rycerskiej, zlokalizowany w narożniku Rynku. W rzucie, kształtem zbliżony do prostokąta o wymiarach ~30,48x11,02m. Wysokość budynku ~12,38m.

Obiekt posiada podpiwniczenie znajdujące się w dwóch poziomach pod najprawdopodobniej najstarszą częścią. Tzw. dobudówka i garaż nie posiadają podpiwniczenia. W części nadziemnej kamienica posiada parter i trzy kondygnacje, przy czym najwyższa kondygnacja nie posiada pełnej wysokości użytkowej, wysokość minimalna w świetle kondygnacji, to 182cm.

Od strony wschodniej kamienica przylega na całej wysokości do budynku sąsiedniego – również kamienicy mieszkalnej. Z pozostałych stron graniczy z ulicami – Targową i Rycerską oraz z wewnętrznym dziedzińcem utworzonym przez sąsiednie obiekty.

2. Konstrukcja i zastosowane materiały

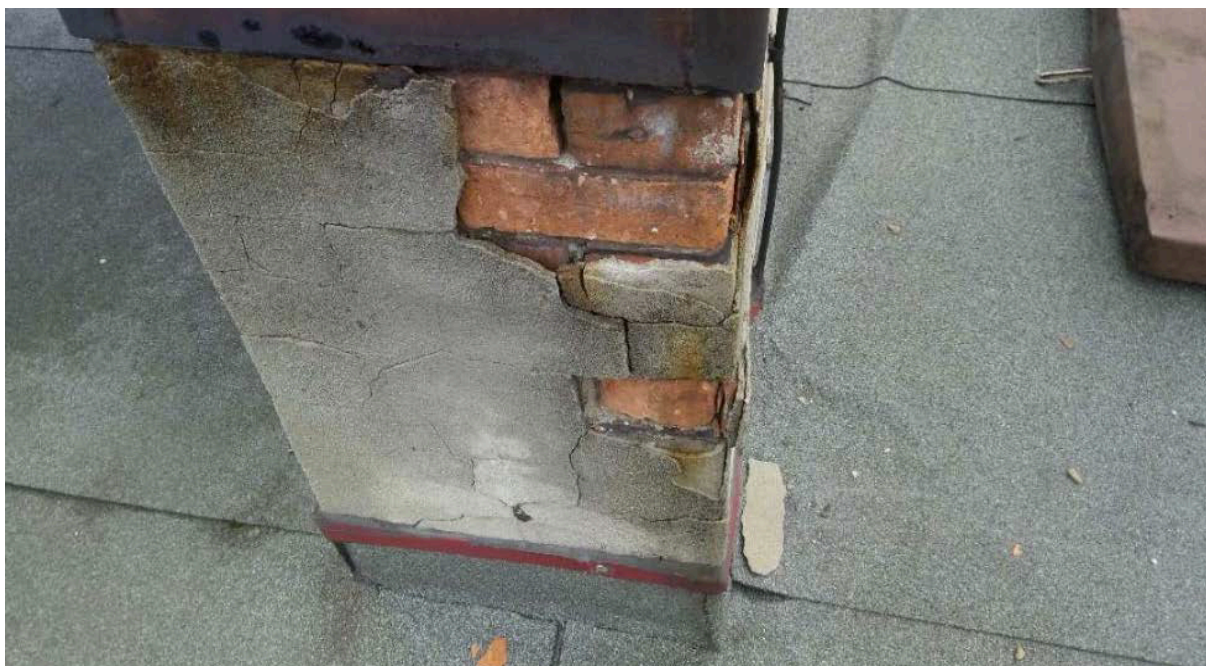
Zasadnicza część budynku przekryta jest trójspadkowym dachem płaskim. Spadki w kierunkach: zachodnim, północnym oraz południowym. W części centralnej nad klatką schodową znajduje się wystające ponad dach przeszklenie.

Nad dobudówką wykonano dach płaski pulpitowy ze spadkiem w kierunku wschodnim. Od strony ulicy Targowej wykonano murowaną attykę. W całości poszycie dachu wykonano z papy na pełnym deskowaniu. Od wewnątrz na powierzchniach skośnych sufitu nad najwyższą kondygnacją wykonano tynk na trzcinie mocowanej do deskowania. Obecne poszycie dachu wykonane jest z papy. Wystający ponad dach świetlik szklany wykonany jest z jednej warstwy mrożonych szyb osadzonych w stalowej konstrukcji z kątowników. Mocowanie szyb za pomocą kitu. W miejscu odpadniętego tynku sufitu poddasza stwierdzono, iż rolę ocieplenia między krokwiami pełnią trociny oraz polepa.

Kominy w przedmiotowym budynku wykonano murowane z cegły pełnej. W części ponad dachowej otynkowane. Dwa przewody wykonano jako ceramiczne kwasoodporne. Nad jednym z przewodów osadzono wentylator wyciągowy.

Stolarkę okienną wykonano jako drewnianą skrzynkową. Brak zdobień na ramach stolarki. W części parterowej w oknach osadzono kraty lub wypełnienia z płyt OSB (zapobieganie działaniu wandalii). Drzwi wejściowe od strony ulicy Rycerskiej drewniane z lokalnym obiciem blachą. Od strony podwórka drzwi drewniane.

Fasada od strony ulicy Rycerskiej - 4 osiowa, symetryczna. Otwory okienne parteru przebudowane. Po prawej stronie osie usytuowane w parterze 2 pary drzwi wej-

il. 2 - Uszkodzenia okładzin kominów, ekspertyza budowlana

ściowych, obecnie jedne nie używane. Na elewacji parteru brak ozdób architektonicznych. Gzyms międzykondygnacyjny został zdjęty. Lico elewacji wykończone tynkiem gładkim. Na I piętrze wokół okien usytuowano opaski w postaci pilastrów na cokółkach, wspierających belkę i półkolisty tympanon. Pole tympanonu wypełnione płaskorzeźbą z centralną głową anioła.

Na II piętrze wokół okien usytuowano profilowane opaski z centralnie ukształtowanym zwornikiem. Nadproże obejmuje ornamentálna płaskorzeźba zwieńczona gzymsem nadokiennym. Okna poddasza zdwojone, wokół profilowana opaska. Po między pionami okien usytuowano płaskie wsporniki podtrzymujące gzyms wieńczący. Elewacja boczna od strony ulicy Targowej – 6 osiowa z dobudowanym 4 osiowym skrzydłem oficyny. Od prawej pierwsze dwa piony okien wykończone identycznie jak na fasadzie. Pozostała część elewacji bez ozdób architektonicznych. Zachowana linia gzymsu nad parterem oraz gzyms wieńczący. Skrzydło oficyny bez poddasza. Lico w całości wykończone tynkiem gładkim. Elewacja północna została odsłonięta po wyburzeniach w latach 60, przylegających zabudowań mieszkalno – gospodarczych. W parterze do budynku dobudowano garaż, na II piętrze centralnie usytuowano 1 okno. W narożach zachowano oszkarpowanie wzmacniające ściany wzdłużne oficyny.

Nad I i II piętrem wykonano stropy drewniane. Oględziny dla celów niniejszego

opracowania wykonano w miejscach istniejących otworów – przebicia na instalacje oraz w strefach przyściennych.

Warstwy podłogi są następujące:

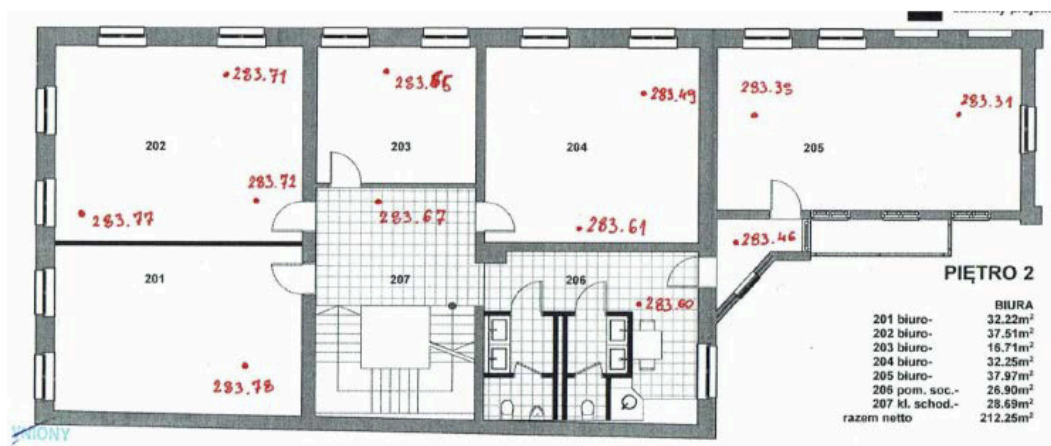
- Wykładzina,
- 2x płyta wiórowa lub OSB, każda gr. 2,4 cm
- Deskowanie pełne gr. 3 cm (deskowanie pierwotne),
- Belki stropowe o wysokości około 20 cm i rozstawie około 80 cm,
- Między belkami polepa gr. około 15 cm
- Deskowanie pełne od spodu 2,5 cm
- Tynk na trzcinie 2 cm

Należy wyraźnie podkreślić, iż w różnych częściach obiektu układ warstw może się różnić. W dalszej części opracowania wykonano analizę obliczeniową belek stropowych.

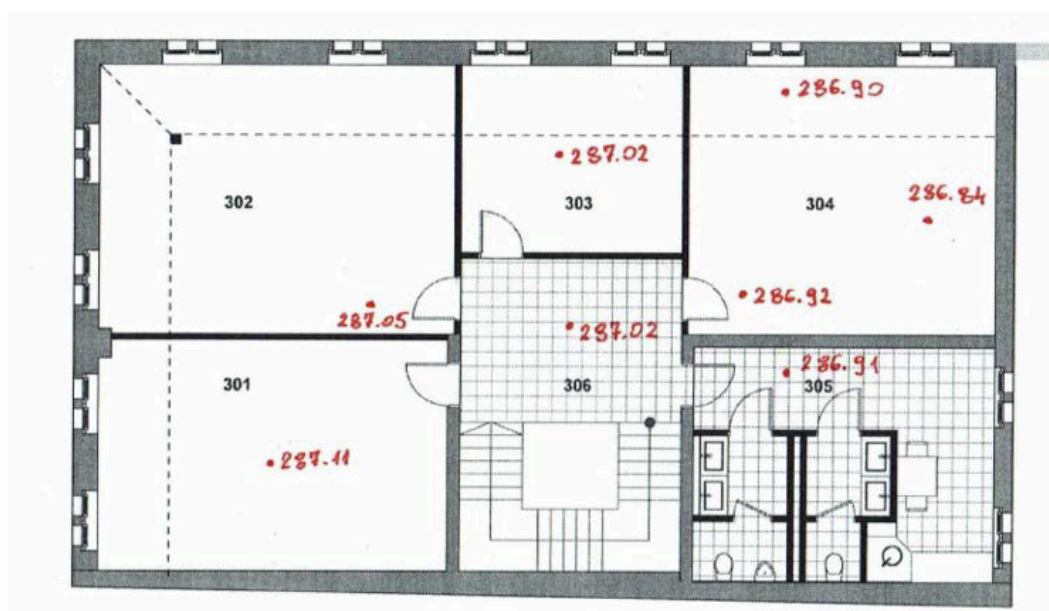
W budynku stwierdzono widoczne pochylenia podłóg. Można wnioskować na podstawie stwierdzonych obniżień stropów, iż obiekt znajdował się na terenie klasyfikowanym do III kategorii wpływów górniczych. Obniżenia poziomów stropów są stałe i nieodwracalne. Wynika to też z przechylenia ścian – które zostały pomierzone geodezyjnie. Na II kondygnacji maksymalna różnica w wysokości podłogi w skrajnych miejscach budynku wynosi 46cm.

il. 3 - Warstwy podłogowe, ekspertyza budowlana

il. 4 - Rzędne podłogi na II kondygnacji, ekspertyza budowlana

il. 5 - Rzędne podłogi na II kondygnacji, ekspertyza budowlana

3. Materiał ścian i układ nośny

W przedmiotowym budynku wszystkie ściany wykonano z drobnowymiarowych ceramicznych elementów murowych (część nadziemna) oraz elementów kamiennych (piwnica). Ściany zewnętrzne budynku głównego wykonano z cegły pełnej – jest ona widoczna pod odspojonymi fragmentami tynku zewnętrznego. Ściany wewnętrzne działowe również wykonano z cegły pełnej, drażnionej lub z pustaków ceramicznych z betonu komórkowego. Na poddaszu ściana działowa szachulcowa.

Grubość ścian na parterze wynosi 80cm. Na I i II piętrze ściany mają 50cm grubości. Na poddaszu około 25-30cm. Jest to rozwiązanie stosowane w obiektach z przełomów XIX i XX wieku.

Obiekt posiada układ ścianowy nośny. Wszystkie ściany zewnętrzne są nośne ze stropami opartymi na ścianach od strony zachodniej i wschodniej. Według pierwotnego projektu dodatkowe podparcie występowało na ścianach wewnętrznych nośnych usytuowanych równolegle do w/w ścian zewnętrznych. Środkowa część stropu oparta na ścianach wydzielających klatkę schodową od pozostałych pomieszczeń (od strony północnej i południowej). Z uwagi na niekontrolowane przebudowy, część ścian nośnych wewnętrznych została usunięta. Wykonano również nowe ściany działowe. Zmieniono w ten sposób rozpiętości belek stropowych, co skutkuje nadmiernymi ugięciami stropu.

IV. Stan zachowania budynku / przyczyny zniszczeń.

Planowane prace remontowe i konserwatorskie fasady zostały oparte o wyniki badań i oględzin, które sprecyzują właściwości fizykochemicznych materiałów i rodzaje technik użytych do budowy obiektu oraz zdiagnozują powstałe szkody i zniszczenia.

1. Wyniki badań mykologicznych

Przedmiotem opracowania jest wykonanie opinii mykologiczno – budowlanej przegród budowlanych kondygnacji piwnicznej pod kątem występowania porażeń biologicznych oraz zawilgocenia.

Celem opracowania jest sprawdzenie obecności i określenie rodzaju porażeń biologicznych i zawilgocenia w pomieszczeniach piwnicznych. Skutkami nadmiernego zawilgocenia ścian, sklepień i posadzek jest:

- Występowanie procesów niszczenia związanych z działaniem soli. We wszystkich pomieszczeniach piwnic (oraz częściowo parteru) stwierdzono degradację wypraw malarskich, tynków i substancji muru (cegła, kamień, zaprawa murarska) związaną z

działaniem soli zawartych w wodzie jaka znajduje się w zawilgoconych przegrodach.

- Obniżenie izolacyjności cieplnej materiałów (przegród). Występujące zawilgocenie powoduje dodatkowe straty ciepła i możliwość przemarzania zawilgoconych przegród.

- Ryzyko wystąpienie porażenia biologicznego (korozji biologicznej)

Obecnie w pomieszczeniach piwnic występuje przewietrzanie poprzez otwory i okienka w ścianach zewnętrznych. W przypadku braku lub ograniczenia intensywnej wentylacji może dojść do rozwoju korozji biologicznej.

- Wykraplanie się wilgoci na przegrodach piwnicy. Zawilgocenie przegród pomieszczeń piwnicznych powoduje, iż ich temperatura jest zbliżona do temperatury gruntu z którym się stykają. Temperatura ta (szczególnie latem) jest znacznie niższa niż temperatura powietrza atmosferycznego w związku z czym może dochodzić do wykraplania się z niego wilgoci na powierzchni tych przegród (zjawisko punku rosy).

Dla bliższego poznania stanu zawilgocenia budynku w strefie przyziemia konieczne było wykonanie badań z użyciem urządzeń pomiarowych. Pomiary na obiekcie wykonano w dniu 13 stycznia 2020 r. W wyniku przeprowadzonych badań zewnętrznych warunków atmosferycznych jak również wilgotności i temperatury powietrza w pomieszczeniach piwnic otrzymano następujące wyniki :

Temperatura powietrza na zewnątrz:	5 °C
Temperatura pow. w pomieszczeniach piwnic:	8 °C
Temperatura pow. w pomieszczeniach parteru:	6 °C
Wilgotność powietrza na zewnątrz :	74 %
Wilgotność powietrza w pomieszczeniach piwnic:	78 %
Wilgotność powietrza w pomieszczeniach parteru:	72 %

Pomiary wilgotności przeprowadzono na wszystkich ścianach pomieszczeń piwnic na trzech wysokościach od poziomu posadzki t.j.: 10 cm, 100 cm i 200 cm. Takie rozmieszczenie punktów pomiarowych daje dość dokładny obraz stanu zawilgocenia ścian przyziemia budynku. Dodatkowo wykonano także pomiary wilgotności posadzek.

Wykonane pomiary dają obraz o **wilgotności masowej** - wartość ta wyrażana jest stosunkiem procentowym masy wody zawartej w badanym materiale do jego masy w stanie suchym.

$$w_m = \frac{m_w - m_s}{m_s} * 100\% = \frac{m_{wody}}{m_s} * 100\%$$

gdzie:

w_m – wilgotność masowa [%],

m_w – masa próbki wilgotnej [kg],

m_s – masa próbki suchej [kg],

m_{wody} – masa wody znajdująca się w próbce [kg]

Badania z pomiarami wilgotności masowej ścian i posadzek wykonano przy pomocy dwóch specjalistycznych urządzeń: Tanel WIP-24 oraz Gann Hydromette Uni 2. Wyniki pomiarów z obu urządzeń były bardzo zbliżone. W przypadku różnic do tabel wstawiono wyniki będące średnią z dokonanych pomiarów w danym punkcie.

Wartości pomiarów (odczytów) i wyniki wilgotności masowej dla poszczególnych pomieszczeń przedstawiono w tabelach dalszej części opracowania.

Oznaczenia ujęte w tabeli:

A, B, C, D	oznaczenie ściany w danym pomieszczeniu,
P	posadzka w danym pomieszczeniu
Sw	ściana wewnętrzna
Sz	ściana zewnętrzna

Tabela nr 1 – wilgotność masowa ścian i posadzek pomieszczeń piwnicznych

Nr pom.	Pkt pomiaru	h - wysokość punktu pomiarowego od poziomu posadzki [cm]			Uwagi
		10	100	200	
01	A	8,5	8,3	7,8	Sw
	B	8,1	7,6	8,2	Sz
	C	9,3	7,8	7,2	Sz
	D	9,4	7,9	7,3	Sw
	<i>średnia</i>	8,8	7,9	7,6	
	P	8,2			posadzka
02	A	9,6	7,2	6,6	Sw
	B	9,9	8,7	8,2	Sw
	C	9,4	8,3	8,3	Sz
	D	9,5	8,4	8,1	Sw
	<i>średnia</i>	9,6	8,2	7,8	
	P	8,5			posadzka
03	A	9,1	8,8	7,9	Sz
	B	10,7	8,9	7,5	Sz
	C	10,6	9,1	8,4	Sw
	D	9,8	7,9	6,8	Sw
	<i>średnia</i>	10,1	8,7	7,7	
	P	8,8			posadzka
04	A	9,6	7,9	7,0	Sw
	B	11,2	9,6	8,7	Sz
	C	9,1	7,8	7,3	Sw
	D	9,7	9,3	8,5	Sw
	<i>średnia</i>	9,9	8,7	7,9	
	P	8,4			posadzka
05	A	9,6	9,1	8,1	Sw
	B	9,8	7,9	8,6	Sz
	C	9,2	8,6	7,0	Sw
	D	9,4	9,2	7,3	Sw
	<i>średnia</i>	9,5	8,7	7,8	
	P	8,2			posadzka

Pomiary wilgotności wykonano także dodatkowo w pomieszczeniach parteru, gdzie nie odnotowano wysokiego poziomu zawilgocenia ścian. Wyniki pomierzonej wilgotności masowej przy posadzce w tych pomieszczeniach zawierały się w przedziale od 4,9 % do 6,5 % (mur średnio wilgotny - III stopień zawilgocenia). Wilgotność masowa ścian parteru na wysokości ponad 1 m wynosiła od 3,7 do 5% a więc ściany miały podwyższoną wilgotność (II stopień zawilgocenia)

Poniżej przedstawiono tabelę z klasyfikacją zawilgocenia, która funkcjonuje w fachowej literaturze traktującej o zawilgoceniu przegród budowlanych.

Tabela nr 2 - Klasyfikacja stopni zawilgocenia

Stopień	wilgotność masowa	Opis stanu zawilgocenia
I	0 - 3 %	mury o dopuszczalnej wilgotności
II	3 - 5 %	mury o podwyższonej wilgotności
III	5 - 8 %	mury średnio wilgotne
IV	8 - 12 %	mury mocno wilgotne
V	> 12 %	mury mokre

2. Wyniki badań stratygraficznych.

W dniu 18.12.2019 wykonano oględziny i serię pomiarów mających na celu ustalenie poziomu zawilgocenia oraz zasolenia ścian kamienicy, która znajduje się w Bytomiu przy ul. Rycerskiej 1, w celu doboru odpowiedniej technologii renowacji obiektu. Przeprowadzono kompleksowe badanie zawilgocenia tynku metodą bezinwa-

Pomiar zawartości soli oraz wartości graniczne dla poszczególnych obciążeń.					
	Ściana Frontowa Ul. Rycerska	Ściana Boczna Ul. Targowa	obciążenie solami – wartości graniczne wg WTA 2-9-04/D		
			niskie	średnie	wysokie
chlorki, Cl ⁻ [%]	0,75	0,75	<0,2	0,2-0,5	>0,5
siarczany, SO ₄ ²⁻ [%]	0,8	0,6	<0,5	0,5-1,5	>1,5
azotany NO ₃ ⁻ [%]	0,05	0,025	<0,1	0,1-0,3	>0,3

Tabela zawartości chlorków, siarczanów i azotanów w próbce, opinia myk. - bud.

	Nr pomiaru	Wysokość pomiaru [cm]				Obecność wilgoci
		5	50	100	150	
Ściana Frontowa Ul. Rycerska	A	22,0	15,3	13,2	4,2	+
	B	21,8	19,6	15,2	9,8	+
	C	22,0	22,0	12,6	11,1	+
Ściana boczna Ul. Targowa	A	21,2	18,3	19,6	5,9	+
	B	22,0	13,3	14,8	14,0	+
	C	19,6	15,8	12,1	2,7	+

Tabela wyników badań zawilgocenia murów, opinia mykologiczno - budowlana.

zyną. Do badań zastosowano elektroniczny wilgotnościomierz Protimeter Surveymaster. Ponadto, pobrano próbki tynku oraz cegły w celu ustalenia poziomu koncentracji szkodliwych soli: chlorków, siarczanów i azotanów. Badanie stężenia poszczególnych soli przeprowadzono w laboratorium firmy Sempre Farby.

Oznaczenie zawartości szkodliwych soli - ze ścian pobrano próbkę cegły oraz tynku celem oznaczenia zawartości soli metodą półilościową, zgodną z instrukcją WTA 2-9-04/D. Wyniki przedstawiono w poniższej tabeli.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że mury obiektu są zawilgocone, a w niektórych miejscach bardzo wilgotne. Większość wyników przekracza przyjętą normę. Spowodowane jest to najprawdopodobniej brakiem izolacji poziomej jak i pionowej murów. Wilgoć, zawarta w podłożu, w procesie podciągania kapilarnego, przedostaje się do wnętrza muru na wysokość ponad 150 cm. Ponadto punktowe pomiary wykonane na elewacji budynku wykazały bardzo duże nasycenie ścian budynku wilgocią (pomiary przekraczały skalę urządzenia pomiarowego), czyli przekraczały poziom 20% (m/m) wilgoci. Przyczyniło się to do powstania licznych odspojień. Prace konserwatorskie należy rozpocząć od wykonania wtórnej przegrody przeciwwilgociowej, np. metodą iniekcji. Zablokuje to kapilarny przepływ wody i niesionych przez nią szkodliwych soli.

Podczas wizji lokalnej na badanym obiekcie, pobrano również szereg próbek na potrzeby badań stratograficznych. Celem badania było ustalanie pierwotnej kolorystyki budynku. Wykonane zostały odkrywki, a pobrany materiał przebadano w laboratorium kolorystycznym Firmy Sempre Farby. Na próbkach wykonano naszlify tak, aby dotrzeć do pierwotnej warstwy kolorystycznej. Z uwagi na fakt, iż praktycznie każdy pobrany fragment muru dawał inną kolorystykę dokonano selekcji pobranego materiału tak, aby

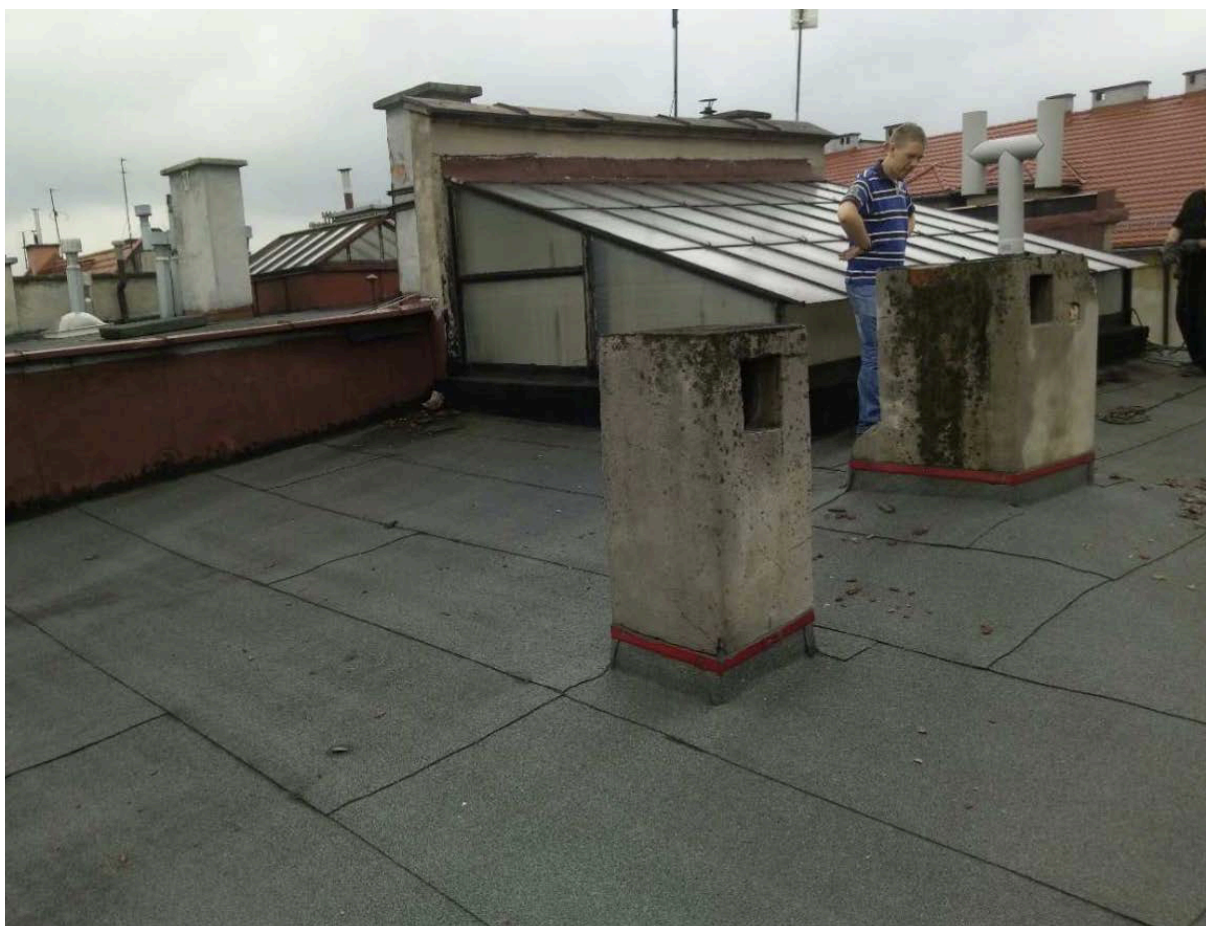

il. 6 - Ilustracja z pierwotnym odcieniem kolorystyki budynku, odpowiednik koloru RAL 7004, opinia mykologiczno - budowlana.

uzyskać reprezentatywny odcień. Posiłkując się wzornikiem RAL najbardziej zbliżonym kolorem do pierwotnego jest RAL 7004.

3. Opinia konstruktorska.

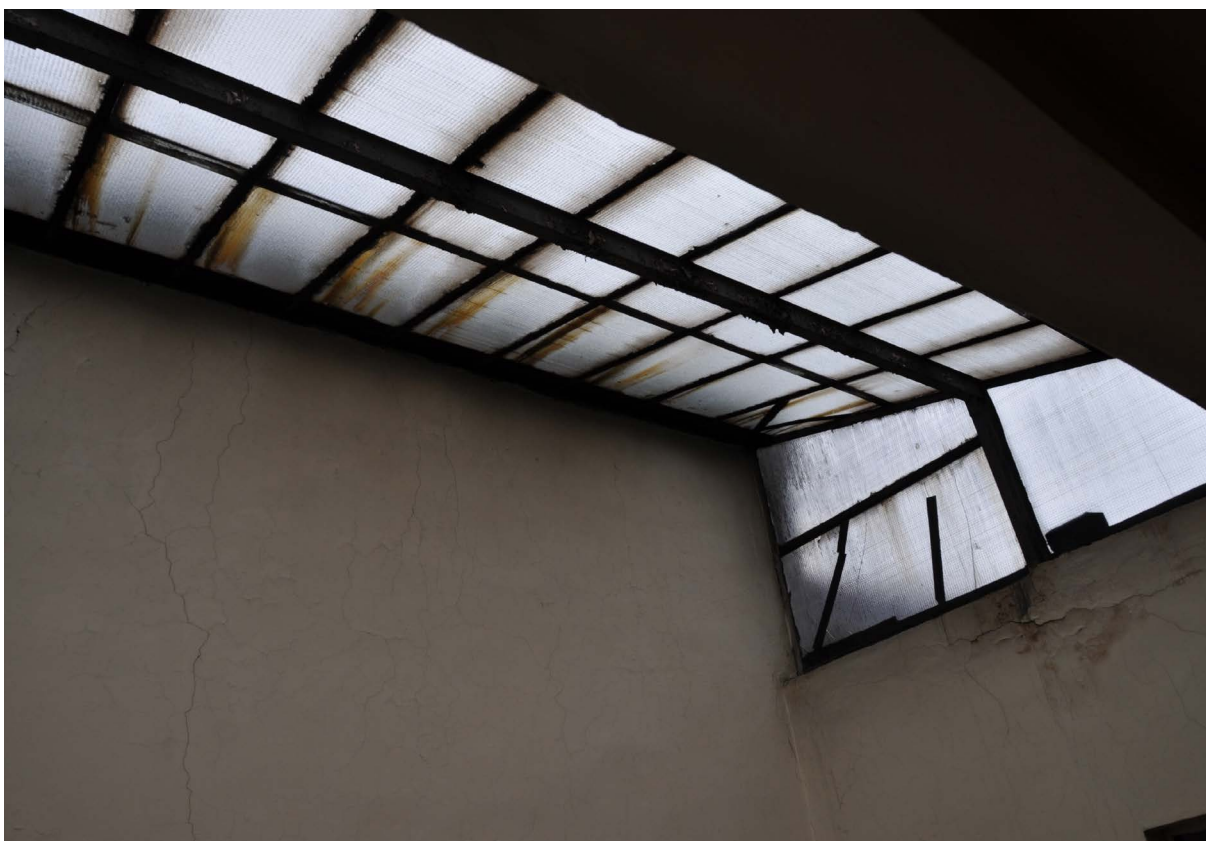
Konstrukcja dachu - na powierzchni poszycia nie stwierdzono widocznych uszkodzeń w postaci falowania lub spękania. Na ścianach i sufitach (zwłaszcza w strefie kominów) widoczne są zacieki związane z nieszczelnością dachu – głównie w dobudówce, gdzie lokalnie odpadł tynk. W części głównej stwierdzono ugięcia powierzchni sufitu spowodowane nadmiernymi obciążeniami. W dobudówce ugięcia sufitu są spowodowane przeciekającym w przeszłości dachem. Świetlik nie spełnia aktualnych norm pod względem izolacyjności termicznej, a także bezpieczeństwa użytkowania

il. 7 - Świetlik nad klatką schodową, ekspertyza budowlana

il. 8 - Zacieki w strefie świetlika nad klatką schodową, ekspertyza budowlana

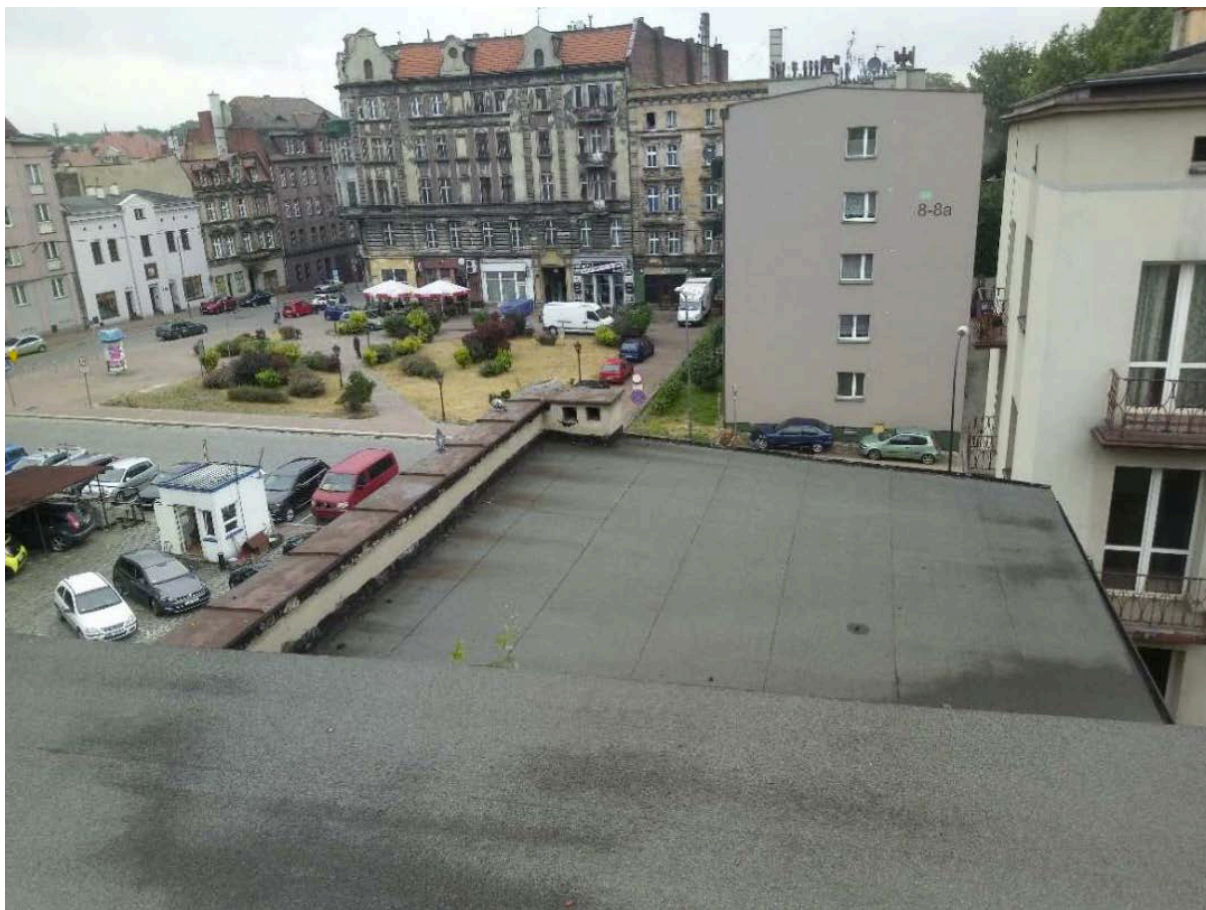
il. 9 - Zacieki w strefie świetlika nad klatką schodową, ekspertyza budowlana

(szyby nie są wykonane z tzw. bezpiecznego szkła). Stwierdzono również zacieki w strefie stykowej dachu oraz spękanie szyby.

Stan konstrukcji dachu dobudówki - dach nad częścią dobudowaną wykazuje większy stopień zużycia. Świadczą o tym:

- sztywność połączeń
- odczuwalne ugięcia w trakcie chodzenia,
- od strony wewnętrznej wyraźnie widoczne są ugięcia sufitu
- znacznie przekraczające wartości dopuszczalne według aktualnych norm.
- odspojenia tynku, lokalnie odpadający tynk i zacieki.

Mając powyższe na uwadze, należy stwierdzić, iż dach nad dobudówką wymaga natychmiastowej wymiany lub rozbiórki. Stan techniczny dachu dobudówki należy

il. 10 - Widok dachu pulpitowego dobudówki, ekspertyza budowlana

il. 11 - Zacieki dachu i ścian na styku z dobudówką, ekspertyza budowlana

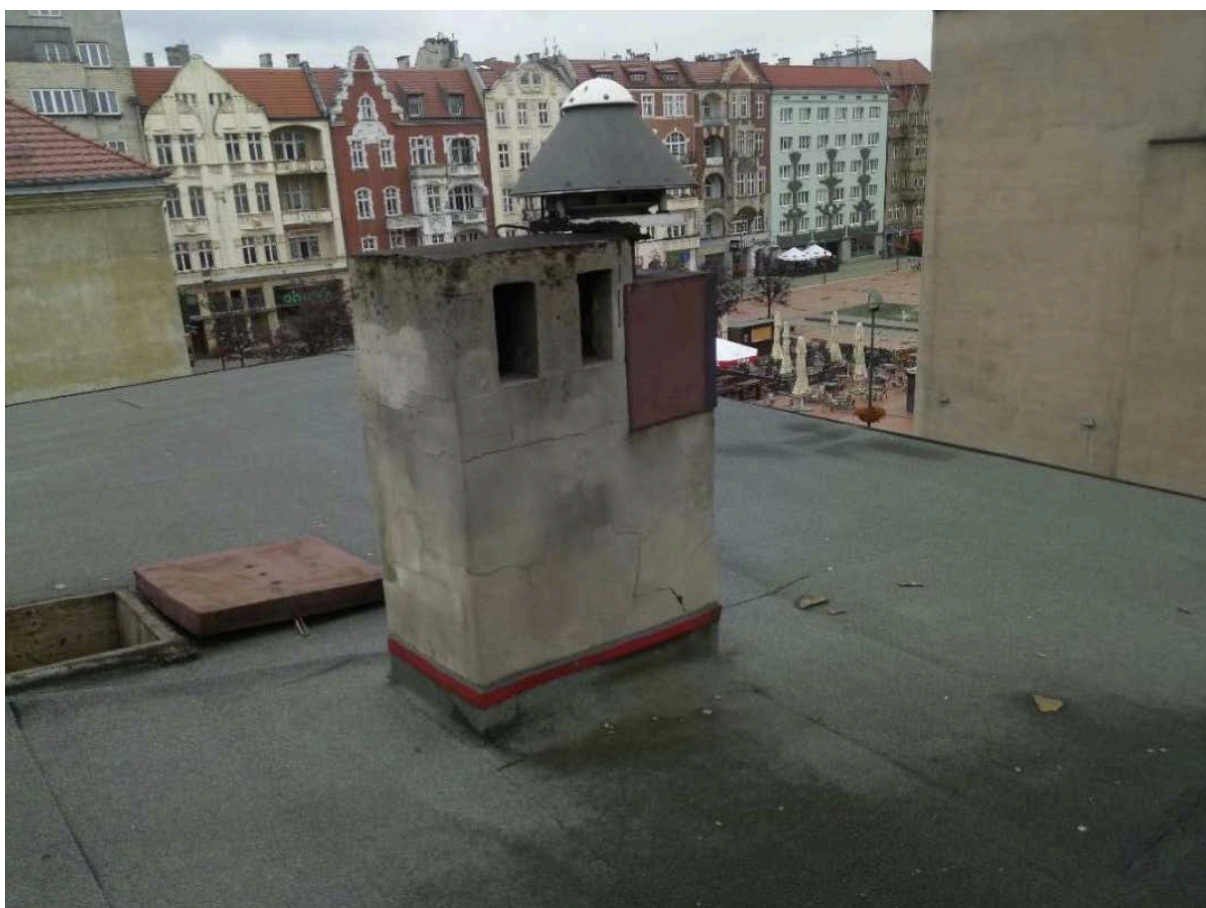

il. 12 - Zacieki i spękania sufitu dachu dobudówki, ekspertyza budowlana

określić jako zły – katastrofalny. Dach nie spełnia wymogów stanów granicznych. Należy wykonać nową konstrukcję dachu lub rozebrać.

Przewody kominowe - zgodnie z opinią kominiarską kominy można wykorzystać jako wentylacyjne lub spalinowe gazowe w przypadku zastosowania odpowiednich wkładów. Dla kominów wentylacyjnych należy wykonać wyloty boczne. Czapy kominów oraz boczne powierzchnie fragmentów wystających ponad dach wykazują znaczny wpływ cyklicznego przemarzania, który uwidacznia się spękaniem tynku i jego odpadaniem. Brak zabezpieczenia czap od góry w przeciągu kilku następnych lat może doprowadzić do ich dalszej degradacji.

Stan przewodów kominowych można określić jako dostateczny. Część ponaddachową kominów należy wyremontować i dostosować do aktualnych wymogów praw-

il. 13 - Widok w kierunku rynku z dachu segmentu zasadniczego, ekspertyza budowlana

nych. W przypadku zastosowania pieców gazowych należy zastosować odpowiednie wkłady kominowe.

Stolarka okienna - z uwagi na liczne nieszczelności stolarka w całości nie speł-

il. 14 - Widok stolarki okiennej na pierwszym piętrze, ul. Rycerska, architekturabytomia.org

nia aktualnych wymogów izolacyjności cieplnej. W przypadku przebudowy obiektu, stolarka nadaje się w całości do wymiany.

Elewacja budynku - aktualnie widoczne są znaczne złuszczenia powłok malarskich. Lokalnie widoczne odpadające płyty tynku.

Stan elewacji należy określić jako dostateczny. Największe zużycie stwierdzono na elewacji dobudówki – odspojony i odpadający tynk zagraża bezpieczeństwu osób znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie budynku. Na części zasadniczej, elewacja wymaga odrestaurowania. Jednak z uwagi na zabytkowy charakter obiektu

il. 15 - Elewacja od strony Rycerskiej, materiały własne

il. 16 - Elewacja od strony Targowej, architekturabytomia.org

wszelkie prace należy wykonać na podstawie odrębnego projektu uzgodnionego z właściwym konserwatorem zabytków.

Stropy drewniane nad I i II kondygnacją - istniejące stropy nie posiadają odporności pożarowej, która jest wymagana dla obiektów użyteczności publicznej – np. biur.

W budynku stwierdzono widoczne pochYLENIA podłóg. Spadek występuje na wszystkich kondygnacjach w kierunku północnym. Efekt ten nasila się w części dobudowanej. W ramach opracowania wykonano nieinwazyjne pomiary geodezyjne poziomów stropów.

Różnica poziomów między przeciwległymi pomieszczeniami na III piętrze wynosi 46cm, z kolei na II kondygnacji osiąga wartość 27cm. Różnica wynika przede wszystkim z długości budynku (dobudówka nie posiada III kondygnacji). Biorąc pod uwagę długość poszczególnych segmentów jest ona mniej więcej stała – i wynosi około 14mm/m. Prawdopodobnym efektem takiego stanu poziomów jest historycznie prowadzona w tym obszarze eksploatacja górnicza. Potwierdza to opinia OUG w Gliwicach.

Innym widocznym efektem są ugięcia stropów w środkowych strefach (między podporami). Wynikają one z użytkowania oraz bezmyślnej przebudowy. Według

dokumentacji archiwalnej belki stropowe przebiegają w kierunku wschód - zachód z pośrednim podparciem na ścianie. Wykonana w późniejszych okresach zmiana aranżacji pomieszczeń, spowodowała zmianę układu podparcia i układu obciążeń od ścian działowych. Np. usunięto fragment ściany podpierającej na I piętrze i wykonano dodatkowe ściany działowe na II piętrze. Tym samym belki stropowe zostały dociążone. Prawdopodobnie w ramach „prostowania poziomów” wykonano dodatkową okładzinę z dwóch warstw płyty wiórowej na istniejących deskach stropowych. Tym samym dociążając dodatkowo strop. Poniżej wykonano analizę obliczeniową belek stropu drewnianego z uwzględnieniem obciążeń użytkowych jak dla biur.

Ściany budynku zasadniczego - w ścianach zewnętrznych części głównej budynku stwierdzono drobne zarysowania, które zasadniczo nie mają wpływu na nośność konstrukcji. W dobudówce stwierdzono głębokie spękania ścian, mające wpływ na stateczność obiektu i bezpieczeństwo jego użytkowania.

W trakcie prac remontowych należy dążyć do przywrócenia pierwotnego układu ścian lub takiego rozkładu by zapewnić stateczność ścian zewnętrznych i odpowiednie podparcie stropów.

W dobudówce widoczne są głębokie spękania ścian – pionowe w strefie narożników oraz poziome na styku strop – ściana. Są one efektem przekroczenia dopuszczalnych naprężeń rozciągających lub przemieszczeń stropu. Mogą być też spowodowane wpływami górnictwami i napieraniem części głównej budynku na dobudówkę – sugerują o tym obniżenia stropu i przechylenia ścian. Spękania te mają charakter awaryjny i zagrażają bezpieczeństwu konstrukcji i osób znajdujących się w sąsiedztwie obiektu. Zaleca się by dobudówkę w całości rozebrać, gdyż zastosowanie jakichkolwiek wzmocnień nie usunie przyczyn powstałych uszkodzeń.

Zawilgocenia ścian w części piwnicznej - ściany zewnętrzne i wewnętrzne w piwnicy posiadają widoczne ślady wilgoci. Oprócz odbarwień tynku i farb ich zewnętrzna warstwa jest zmurszała i luźna, lokalnie odpada. Przyczyną tego jest brak izolacji poziomej i pionowej ścian podziemnych. Izolacja ta na etapie budowy nie została wykonana, a jeśli została wykonana to straciła swe pierwotne parametry.

Zarysowania ścian zewnętrznych i wewnętrznych - przebieg rys jest zróżnicowany. Występują rysy poziome, pionowe i ukośne. Określone przyczyny powstałych zarysowań:

- Wpływy termiczne - przez wahania temperatury należy rozumieć zmiany temperatury powietrza. Wzrost temperatury wywołuje rozszerzenie się muru. Ochłodzenie natomiast działa podobnie jak skurcz, powodując powstanie rys takiego samego typu.
- Wpływy górnicze - spowodowały przechylenie budynku, co spowodowało powstanie dodatkowych naprężeń. W dobudówce budynek główny napiera na ściany dobudówki powodując przekroczenie naprężeń rozciągających i spękania ścian.
- Przekroczenie naprężeń rozciągających (dobudówka)
- Nadmierne ugięcia stropów - najczęściej rysy poziome występujące w strefie stropów. Nastąpiło ścięcie na styku ściana – strop. Ścięcie wystąpiło na skutek nadmiernych ugięć stropów. Rysy te świadczą o przekroczeniu stanów granicznych stropów. Występują najczęściej w dobudówce.

V. Założenia konserwatorskie / założenia projektowe

1. Elewacja i mury

Elementem budynku, posiadającym nadrzędną wartość jest zewnętrzna ściana nośna wraz ze zdobieniami elewacji. Najstarszy dokument datujący wzniesienie ścian zewnętrznych w obecnej wysokości pochodzi z 1850 roku [rys. 001 Projekt nadbudowania budynku, str 39]. Projekt obejmuje podwyższenie łącznika pomiędzy południową a północną częścią obiektu. Elewacja opracowanego obiektu występuje jako klasycystyczny obiekt otoczenia. Występuje na niej wyraźny podział na parter, dwie kondygnacje użytkowe i poddasze. Przyziemie najprawdopodobniej było wykończone okładziną kamienną. Pierwsze i drugie piętro odcięte jest od parteru gzymsem. Na tych kondygnacjach występuje również obramowanie okienne. Okna pierwszego piętra posiadają obramowanie zwieńczone naczółkiem, okna drugie piętra - wyłącznie obramowanie. Poddasze odcina się od kondygnacji użytkowych gzymsem i wykończone jest gładkim tynkiem. Okna na parterze i poddaszu w osi 4 - 7 od ul. Targowej nie posiadają obramowania okiennego.

Projekt elewacji przedstawiający podobny wygląd do stanu istniejącego pochodzi z 1900 roku [rys. 005 Projekt elewacji i modernizacji wnętrza budynku, str. 47]. Powierzchnia ścian zo-

stała pozbawiona detalu, na rzecz wzbogacenia gzymsów międzykondygnacyjnych i wzbogacenia zdobienia wokół okien. Parter wyraźnie odcina się masywnym gzymsem od wyższych kondygnacji. Posiada on również cokół. Obramowanie okienne posiada załamany profil i uszaki. Centralnie nad otworami znajdują się przestrzenie na szyldy reklamowe. Pierwsze piętro posiada obramowanie okienne przedłużone w podłokietnik oraz naczółek prosty z fragmentem wycinku koła. Wewnątrz naczółka znajduje się rzeźba z ornamentyką roślinną i rzeźbą twarzy dziecięcej. Okna drugiego piętra posiadają obramowania okienne zwieńczone naczółkiem prostym. Zachowany został również podział według którego poddasze jest odcięte od niższych kondygnacji gzymsem. Okna poddasza posiadają obramowanie oraz płaskorzeźby pomiędzy nimi.

Projekt elewacji z roku 1942 [rys. 017 Projekt elewacji parteru od strony ul. Rycerskiej, str. 71] zakładał całkowite pozbawienie zdobień elewacji, pozostawiając jedynie uproszczony gzyms pomiędzy parterem a pierwszym piętrzem (forma okapu z ukrytym oświetleniem na szyld reklamowy) oraz pomiędzy drugim piętrzem a poddaszem.

Istniejąca elewacja nie jest odzwierciedleniem żadnego z posiadanych archiwalnych projektów. Elewacja od strony zachodniej nie posiada zdobień okiennych w osi nr 1 - 4, oraz posiada zdobienia tj. elewacja południowa w osi 5 i 6. Na elewacji występuje gzyms oddzielający parter od pierwszego piętra na całej długości ściany. Drugi gzyms jest na wysokości naczółka okna drugiego piętra, na odcinku od pierwszego do czwartego okna. Południowa elewacja nie posiada gzymsów. Zdobienia okienne posiadają podobieństwa do tych z projektu z 1900 roku [rys. 005 Projekt elewacji i modernizacji wnętrza budynku, str. 47]. Obramowanie okienne na pierwszym piętrze jest również zwieńczone naczółkiem prostym z fragmentem wycinku koła. Wewnątrz naczółka znajduje się płaskorzeźba twarzy wzbogacona w ornamentykę roślinną.

2. Klatka schodowa

Klatka schodowa w istniejącym budynku jest jednym z najstarszych elementów będących w niezmienionej formie od 1850 roku. Wielokrotnej przebudowie poddawana była dolna kondygnacja. Pierwotna wersja była powtórzeniem biegu schodów na wszystkich kondygnacjach. Dostęp do klatki schodowej odbywał się przez pomieszczenie sąsiadujące.

W roku 1900, bieg schodów na parterze został wydłużony, dzięki czemu poprawiona została ergonomia. Wcześniej, pomimo iż parter był wyższy niż piętro I i II, schody mieściły się w tym samym obrysie.

Pierwsza większa udokumentowana zmiana klatki schodowej miała miejsce w 1917 roku [rys. 013 Projekt adaptacji sali hotelowej na salę kinową, str. 63]. Duża sala hotelowa została zaadaptowana na potrzeby sali kinowej, co wymusiło utworzenie bezpośredniego wejścia do sali z możliwością łatwej ewakuacji. Bieg schodów zaczynał się na wprost nowego wejścia do budynku od strony ulicy Rycerskiej. Schody prowadziły bezpośrednio na piętro, skąd korytarzem można było dostać się do sali. Ciąg dalszy biegu schodów został odcięty drzwiami po prawej stronie korytarza. Drzwi oddzielały prywatną klatkę schodową od publicznej strefy zarówno dla mieszkańców jak i użytkowników kina. Kolejne kondygnacje schodów pozostały bez zmian.

Istniejąca klatka schodowa zachowała swój bieg na parterze w formie z 1917 roku. Wejście do budynku znajduje się od strony Rycerskiej. Łącznik pomiędzy istniejącym budynkiem a salą kinową został całkowicie wyburzony w latach 60. Zlikwidowane zostały drzwi pomiędzy spocznikiem a biegiem schodów na pierwsze piętro. Górne biegi schodów pozostały bez zmian. Szczególną uwagę należy poświęcić metalopłacie barierki i poręczy, które powinny zostać zachowane w istniejącej formie. Dodatkowym elementem zdobienia schodów do konserwacji są stalowe zdobione podstopnice.

VI. Zakres prac konserwatorskich.

1. Konserwacja elewacji i murów.

Koncepcja architektoniczna zakłada zachowanie istniejących ornamentów elewacyjnych oraz jej doprowadzenie do stanu najbardziej przypominającego stan pierwotny z roku 1900. Zakres prac związanych z konserwacją elewacji i murów:

- Zabezpieczenie elewacji i murów przed dalszym postępowaniem szkód związanych z warunkami atmosferycznymi, szkodliwym działaniem soli oraz działalnością górniczą.
- Odtworzenie zdobień elewacyjnych tj. obramowania okienne, naczółki, płaskorzeźby, gzymsy, konsole pod gzymsem w kolorze jaśniejszym od koloru elewacji.

- Projektowana stolarka okienna i drzwiowa drewniana w kolorze białym.
- Odtworzenie pierwotnego koloru elewacji.
- Wykonanie izolacji termicznej poprzez ocieplenie ścian zewnętrznych budynku od wnętrza pomieszczeń.

2. Konserwacja klatki schodowej.

Koncepcja modernizacji budynku zakłada całkowitą przebudowę klatki schodowej w celu dostosowania jej konstrukcji do odporności pożarowej klasy R60. Zabytkowy charakter klatki schodowej zostanie zachowany dzięki wykorzystaniu istniejących zdobionych barierek i poręczy oraz podstopnic. Stopnice zostaną wykonane z drewna dębowego, zachowana zostanie również poręcz drewniana. Elementy ślusarki w kolorze czarnym oraz elementy żelbetowe w odcieniu jasnego betonu.

VII. Technologia prac konserwatorskich.

1. Elewacja i mury.

Według ekspertyzy technicznej, mury są w dostatecznej jakości. W celu zachowania oryginalnego wyglądu i wymiarów elewacji, niedozwolone jest docieplenie elewacji od zewnątrz. Wymagane jest również zastosowanie oryginalnych materiałów wykończeniowych. Pierwotnie, elewacja wraz ze zdobieniami, były wykonane z tynku wapienno - cementowego.

Zalecenia dotyczące robót na zewnątrz obiektu.

Ściany fasady budynku są w znacznym stopniu zawilgocone oraz obciążone są one solami w średnim i wysokim stopniu. Skuteczna i długotrwała ich renowacja powinna zostać przeprowadzona przez:

- skucie całego starego, zdegradowanego tynku, do warstwy cegły, oczyszczenie spoin na głębokość 2 cm,
- wykonanie iniekcji poziomej na każdej ścianie zewnętrznej tak aby zachować cią-

głość izolacji, na poziomie ok. 20-30 cm ponad gruntem, (Renowator 200 – wypełnienie pustek i zatkanie otworów iniekcyjnych, Renowator 120 preparat iniekcyjny, lub Renowator 190 krem iniekcyjny)

- wykonanie opaski hydroizolacji dookoła budynku. Minimum 20cm poniżej poziomu gruntu i 20 cm powyżej otworów iniekcyjnych (Budomont ZT 620 – wyrównanie podłoża, Renowator 300 - hydroizolacja)

- zaaplikowanie systemu tynków renowacyjnych Renowator: obrzutka półkryjąca Renowator 500 (50% powierzchni, grubość <0,5 cm), podkładowy (akumulujący) tynk renowacyjny Renowator 525 (grubość 2 cm), tynk renowacyjny Renowator 545 (grubość 1-2 cm)

- wzmocnienie istniejącej sztukaterii preparatem do konsolidacji (Renowator 350)

- odtworzenie uszkodzonych elementów sztukaterii (Renowator 740),

- wykonanie powłoki ochronnej i dekoracyjnej farbą Renowator 960 w kolorze RAL 7004, po uprzednim zagruntowaniu malowanej powierzchni gruntem Renowator 920 na powierzchni ściany, oraz sztukateria w kolorze jaśniejszym od RAL 7004.

Zalecenia dotyczące robót wewnątrz obiektu w piwnicach.

- skuć wszystkie tynki na ścianach, sklepieniach i stropach,

- w miarę możliwości intensywnie wietrzyć pomieszczenia piwnic,

- wykonać zabiegi neutralizacji soli budowlanych,

- wykonać izolację poziomą wewnętrznych ścian fundamentowych i izolację posadzek (zachować ciągłość tych izolacji),

- zaleca się wykonać izolację termiczną posadzek piwnic,

- wykonać prace naprawcze: wymiana zdegradowanych fragmentów ścian, uzupełnienie ubytków, naprawa spękań, wymiana i uzupełnienia spoinowania itp.

- wykonać izolację pionową ścian fundamentowych do których nie ma dostępu z zewnątrz,

- zapewnić ciągłość izolacji pionowej wykonywanej od zewnątrz z izolacją pionową wykonywaną od wewnątrz,

- osuszyć ściany przed wykonaniem prac wykończeniowych (suszenie naturalne - długotrwałe, lub suszenie wymuszone, np. osuszanie gorącym powietrzem, promiennika-

mi podczerwieni, mikrofalowe, użycie dmuchaw i wentylatorów),

- wykonać systemowe tynki renowacyjne z certyfikatem WTA (niemieckiego zespołu naukowo-technicznego ds. konserwacji budowli i zabytków - Wissenschaftlich-Technische Arbeitsgemeinschaft); tynki powinno się wykonać po obniżeniu wilgotności ścian do poziomu poniżej 5 % wilgotności masowej lub mniejszej w zależności od wymogów producenta danego tynku. Zakres istniejących degradacji wskazuje na występowanie wysokiego stopnia zasolenia. Instrukcje WTA i producenci tynków zalecają przed doborem tynku renowacyjnego przeprowadzenie badań w celu określenia stopnia zasolenia.
- do robót malarskich używać farb wskazanych przez producenta danego systemu tynków renowacyjnych lub farb mineralnych o odpowiednim składzie i współczynniku sd oporu dyfuzyjnego,
- przy robotach remontowych nie należy używać gipsu ani wyrobów gipsopochodnych lub innych materiałów o wysokiej absorpcji wilgoci i niskiej zdolności do dyfuzji pary wodnej,
- przyjmując funkcję użytkową i rozwiązania projektowe dla remontu i wykończenia pomieszczeń piwnicznych (szczególnie przegród zagłębionych w gruncie) należy wziąć pod uwagę zjawisko kondensacji pary wodnej w sytuacjach osiągnięcia tzw. punktu rosy,
- należy zapewnić odpowiednią wentylację pomieszczeń.

Zalecenia dotyczące robót wewnątrz obiektu na parterze.

- należy wymienić tynki na renowacyjne na widocznej powierzchni degradacji powłok malarskich i tynków,
- na powierzchniach wymienianego tynku w zawilgoconej strefie przeprowadzić zabiegi neutralizacji soli budowlanych,
- mając na uwadze wiek obiektu i stan wypraw tynkarskich należy rozważyć w czasie kompleksowego remontu wnętrz wymianę wszystkich tynków w pomieszczeniach parteru,
- intensywnie wietrzyć wszystkie pomieszczenia,
- do robót malarskich używać farb wskazanych przez producenta danego systemu

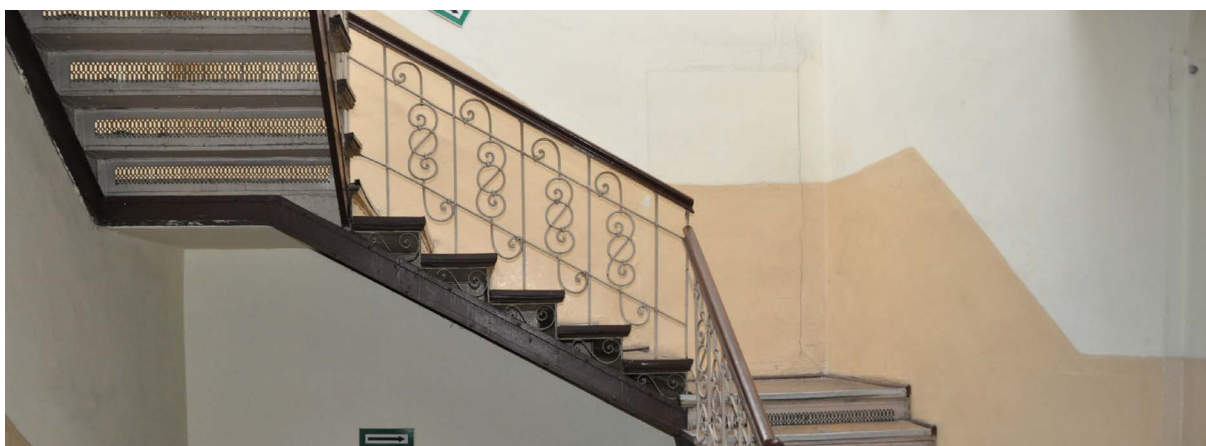
tynków renowacyjnych lub farb mineralnych o niskim współczynniku sd oporu dyfuzyjnego,

- wykonać remont posadzek z wykonaniem izolacji przeciwwilgociowej,

2. Klatka schodowa.

Klatka schodowa zostanie zachowana w istniejącym kształcie. Wejście ze strony ulicy pozostanie w tym samym miejscu. Bieg schodów pomiędzy parterem a pierwszym piętrzem pochodzą z przebudowy budynku w latach 60. Stopnice i podstopnice zostały wykonane z lastriko. Zaleca się zmianę materiału, w celu zachowania spójności wizualnej z górnymi biegami schodów. Pomiędzy piętrzem a poddaszem, schody posiadają stalową ażurową konstrukcję.

Wymagany będzie całkowity demontaż konstrukcji schodów. Nie jest możliwe aktualnie dostosowanie schodów do klasy odporności pożarowej R60. Wymagana jest wymiana stalowych belek policzkowych. Wymienione zostaną również stopnice, które aktualnie są pokryte linoleum ze wzorem imitującym drewno. Stopnice zostaną zastąpione stopnicami dębowymi. Elementami które zostaną w zróżnicowanym stopniu wykorzystane do nowych schodów to barierki oraz podstopnice. Dzięki ponownemu ich wykorzystaniu zostanie zachowany zabytkowy charakter klatki schodowej, przy jednoczesnym dopasowaniu ich do współczesnych przepisów przeciwpożarowych.

il. 17 - Klatka schodowa widoczna ze schodów pomiędzy parterem a piętrzem, materiały własne

il. 18 - Widok klatki schodowej z drugiego piętra, materiały własne

il. 19 - Widok klatki schodowej z parteru w stronę świetlika, materiały własne

BEATA BADURA

SPRAWOZDANIE Z BADAŃ ARCHEOLOGICZNYCH
ZWIĄZANYCH Z WYKONANIEM ODWIERTÓW
I ODKRYWEK FUNDAMENTÓW KAMIENICY PRZY
UL. RYCERSKIEJ 1 W BYTOMIU,
DZIAŁKA NUMER 147/51
(pozwolenie nr K/90/2020)

BYTOM 2020

SPIS TREŚCI

Pozwolenie na prowadzenie badań archeologicznych s. 1 / 3

Lokalizacja terenu badań – mapa zasadnicza / 4

Lokalizacja odwiertów i odkrywek / 5

Kwerenda archiwalna i źródłowa/ 6

Dziennik prac / 10

Sprawozdanie z badań / 12

Polowy inwentarz zabytków / 15

Inwentarz dokumentacji fotograficznej / 16

Dokumentacja fotograficzna / 18

Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach
ul. Francuska 12, 40-015 Katowice
tel. (32) 253 77 98, fax. (32) 256 48 58

K-AR.5161.14.2020.KWK
RPW/1416/2020

Katowice, dnia
za potwierdzeniem odbioru

05-02-2020

POZWOLENIE Nr K/ 90 / 2020
na prowadzenie badań archeologicznych

Na podstawie art. 36 ust. 1 pkt 5, art. 37e, art. 89 pkt 2, art. 91 ust. 4 pkt 4 i 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jedn. Dz. U. z 2018 roku, poz. 2067, ze zm.) § 18 ust. 1, 3 pkt 1, 3, 7-9, 14, ust. 4 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 roku w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (tekst jedn. Dz. U. z 2018 roku, poz. 2096, ze zm.) oraz art. 104 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 roku – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. z 2018 roku, poz. 2096 ze zm.)

Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków

po rozpatrzeniu wniosku 4 Partners Sp. z o.o., z siedzibą przy ul. Uniwersyteckiej 13, 40-007 Katowice, reprezentowanej przez Prezesa Zarządu – pana Marcina Majchrowicza z dnia 14 stycznia 2020 roku (data wpływu: 28 stycznia 2020 roku)

p o z w a l a

1. na prowadzenie badań archeologicznych na terenie działki nr 147/51 przy ul. Rycerskiej 1 w Bytomiu

współrzędne punktu centralnego: x: 275560,01 y: 494669,92

polegających na wykonaniu badań archeologicznych przy 4 odwiertach i 5 odkrywkach fundamentów kamienicy

i innych dokumentów:

- wydruk z Centralnej Informacji KRS nr: 0000460706

2. przy spełnieniu następujących warunków i obowiązków:

- a) kierowania badaniami albo samodzielnego wykonywania tych badań przez osobę spełniającą wymagania, o których mowa w art. 37e ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami
- b) przekazania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków nie później niż w terminie 14 dni przed dniem rozpoczęcia badań archeologicznych, a w toku badań archeologicznych, na 14 dni przed dokonaniem zmiany osoby, o której mowa w pkt 2 lit. a):
 - imienia, nazwiska i adresu osoby o której mowa w pkt 2 lit. a);
 - dokumentów potwierdzających spełnianie przez tę osobę wymagań, o których mowa w art. 37e ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
 - oświadczenia osoby, o której mowa w pkt 2 lit. a), o przyjęciu przez tę osobę obowiązku kierowania badaniami archeologicznymi albo samodzielnego wykonywania tych badań

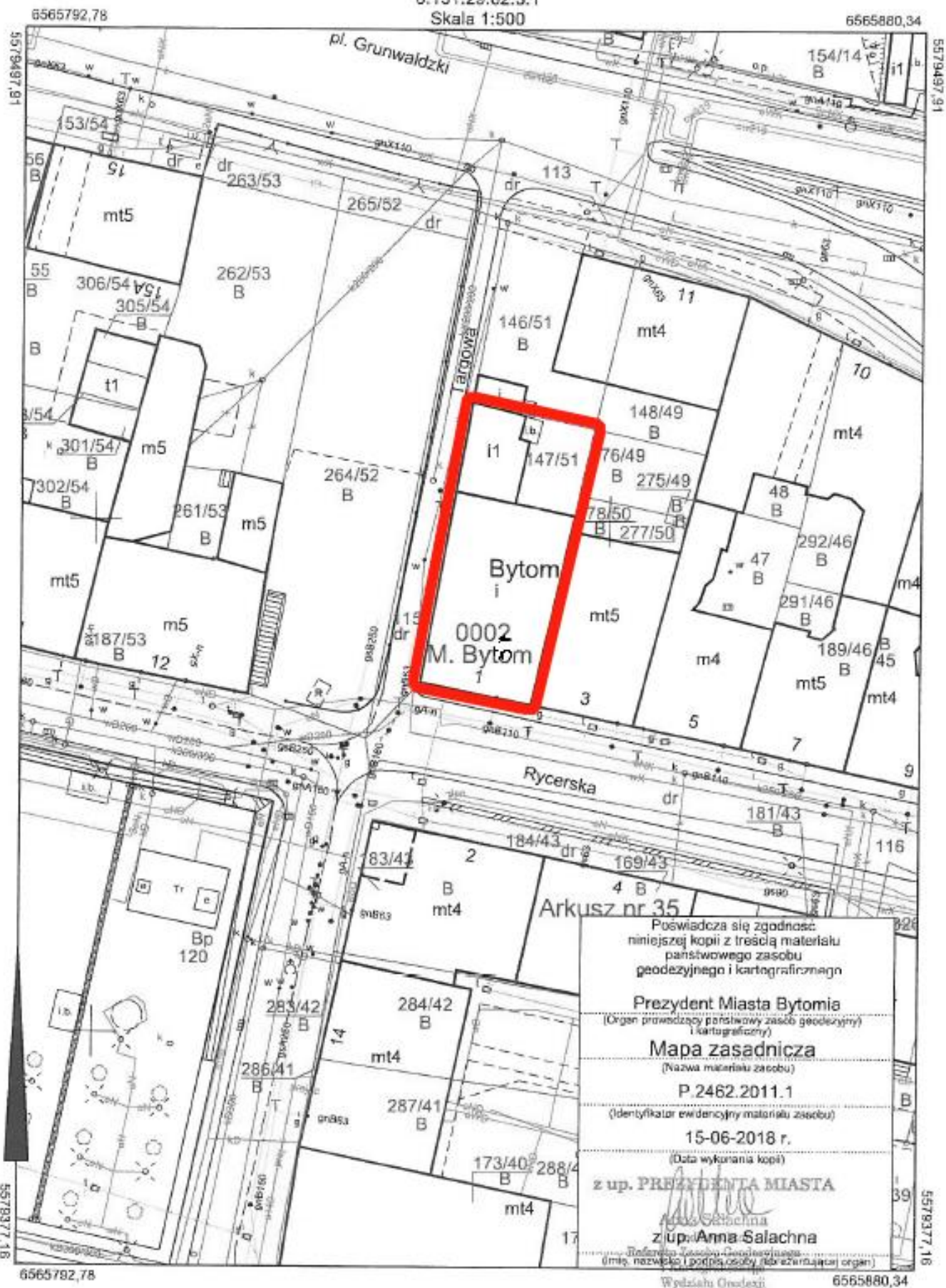
3. oraz spełnieniu warunków dodatkowych:

16

Mapa zasadnicza

6.131.29.02.3.1

Skala 1:500

Poświadczam się zgodność
niniejszej kopii z treścią materiału
państwowego zasobu
geodezyjnego i kartograficznego

Prezydent Miasta Bytomia
(Organ prowadzący państwowy zasób geodezyjny
i kartograficzny)

Mapa zasadnicza
(Nazwa materiału zasobu)

P 2462.2011.1

(Identyfikator ewidencyjny materiału zasobu)

15-06-2018 r.

(Data wykonania kopii)

z up. PREZIDENTA MIASTA

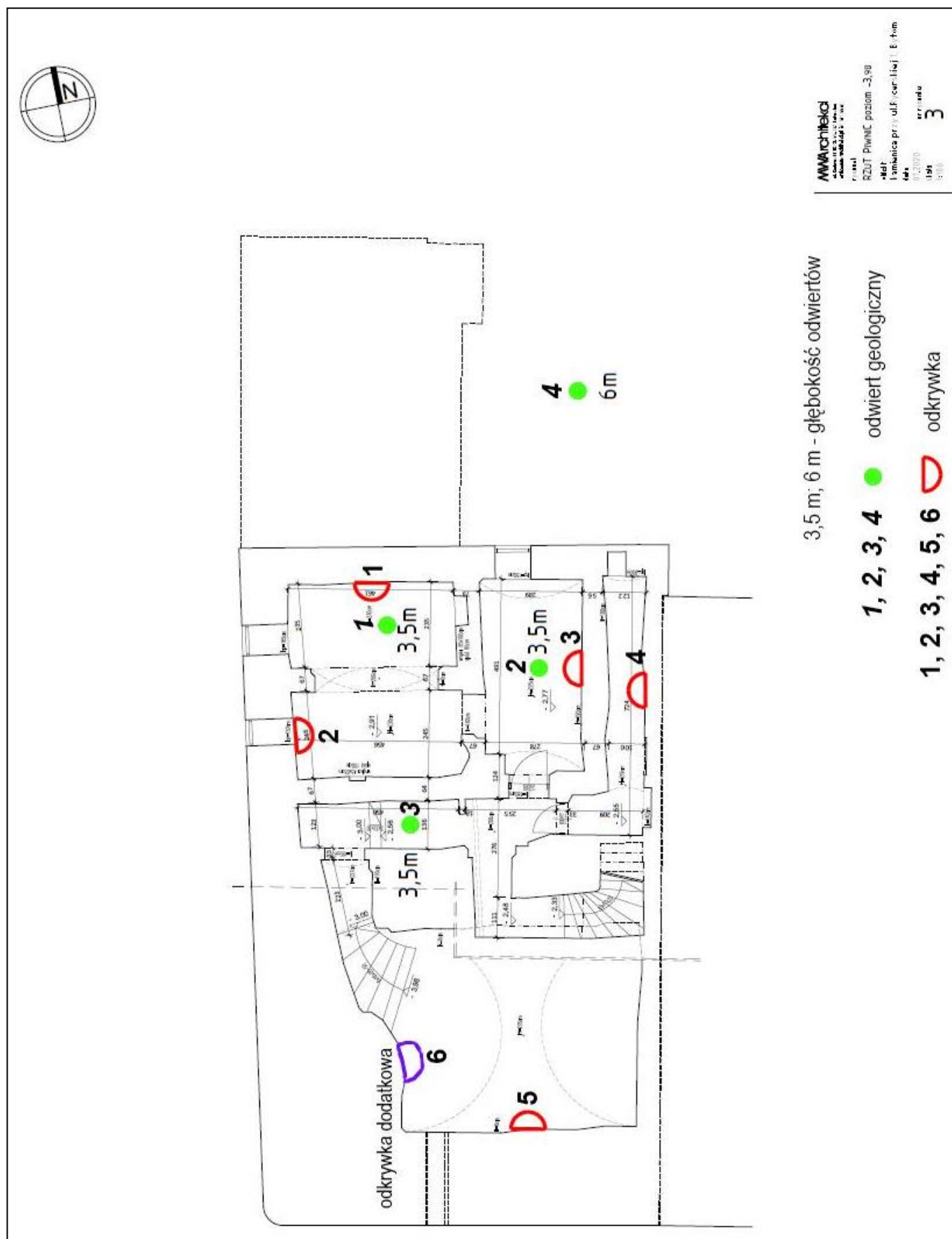
Anna Salachna

z up. Anna Salachna

(imię, nazwisko i podpis osoby reprezentującej organ)

Wydział Geodezji

LOKALIZACJA ODWIERTÓW I ODKRYWEK

KWERENDA ARCHIWALNA I ŹRÓDŁOWA

W miejscu istniejącej obecnie ulicy Rycerskiej w Bytomiu w średniowieczu znajdowały się mury okalające zamek, znajdujący się najprawdopodobniej na dzisiejszym placu Grunwaldzkim¹.

Kamienicę przy ulicy Rycerskiej 1 w Bytomiu wzniesiono zapewne przed 1850 rokiem, na co wskazuje zachowana w archiwum UM w Bytomiu dokumentacja projektowa z lat 1850–1948 (ryc. 1 i 2). Od 1844 roku budynek pełnił funkcję hotelu „Weisser Adler” (ryc. 3). W 1890 roku przebudowano tylną część od pl. Grunwaldzkiego na salę imprezową, a dekadę później przebudowano sam hotel. W 1918 roku na 1. piętrze otwarto kino „Thalia”, a hotel zmienił nazwę na „Langer’s Hotel”. Po II wojnie światowej, w 1947 roku budynek został wydzierżawiony od Urzędu Likwidacyjnego przez firmę „Zakład badania wody i budowy aparatów”, wł. W. Neugebauer.

Budynek został wzniesiony na starych kamiennych piwnicach sklepionych kolebkowo, podobnych do tych, jakie zostały odkryte w zachodniej części Rynku. Znajdują się one pod południową częścią kamienicy.

Do tej pory nie prowadzono żadnych badań archeologicznych w piwnicach kamienicy, ani na działce, na której stoi.

¹ W 2004 roku pracownicy Działu Archeologii MGB założyli w centralnej części placu Grunwaldzkiego duży wykop (20 x 5 m, następnie poszerzony w kierunku zachodnim), w którym udało im się osiągnąć warstw średniowiecznych, zalegających 2,6–3 m poniżej obecnej powierzchni. Wykop odsłonił relikty konstrukcji murowanych z kamienia oraz fosę, której dno znajdowało się na głębokości 4,5 m. Fosa zataczała łuk od zachodniej i południowej części placu. Łącznie pozyskano ponad 10390 zabytków ruchomych, głównie z fosy. Z jej dna pozyskano dranicę dębową datowaną dendrochronologicznie na 1246 rok. Odkrycie fosy dało mocny dowód na istnienie w tym miejscu zamku (Podyma 2006). W 2018 roku pracownicy Działu Archeologii MGB w południowej części placu Grunwaldzkiego w Bytomiu u zbiegu z ulicą Rycerską natrafili na fragmenty nieznanymi dotąd średniowiecznych kamiennych murów o długości około 8 metrów, najprawdopodobniej z przyporą od strony południowej oraz dwa obiekty, które można łączyć z fosą (Badura, Imiołczyk, Kawka 2018). W latach 60. XX wieku badania w formie nadzorów przy różnego rodzaju inwestycjach prowadzonych na ul. Rycerskiej dostarczyły dużą ilość średniowiecznych zabytków ruchomych, m.in. ceramiki, wyrobów ze skóry i drewna (Szydłowski 1966).

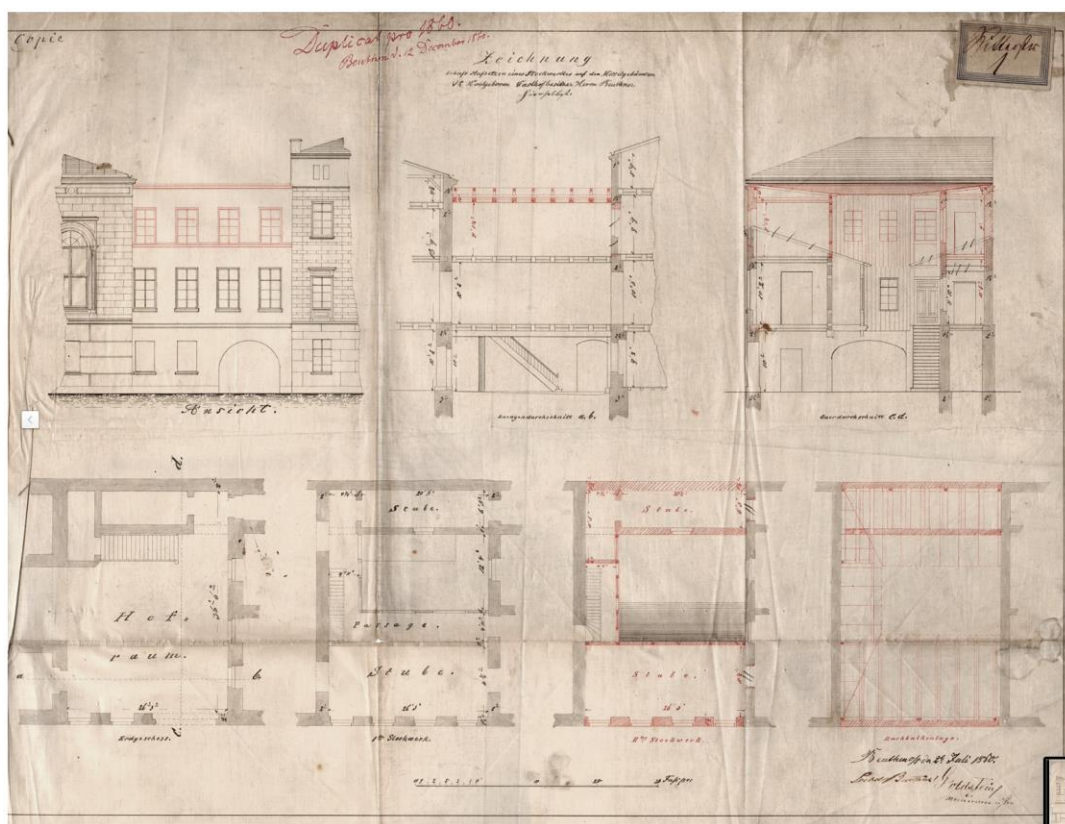
Siegfried Beuthner's Hôtel

(nebst Saal)

zum „Weissen Adler“
Beuthen O.-S., Ritterstrasse 1
empfiehlt sich dem geehrten reisenden Publicum.
Omnibus am Bahnhof.

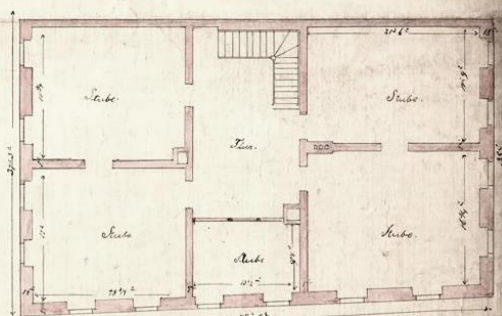
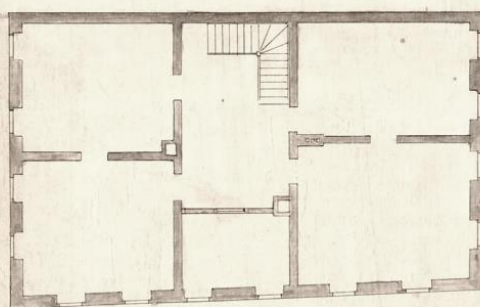
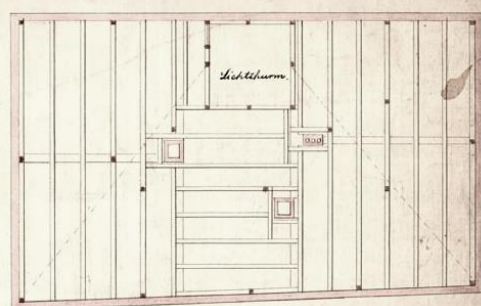
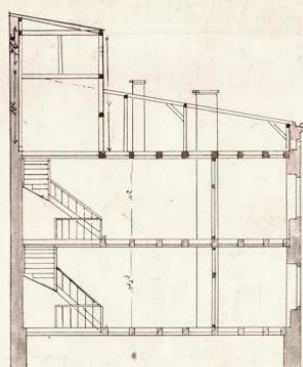
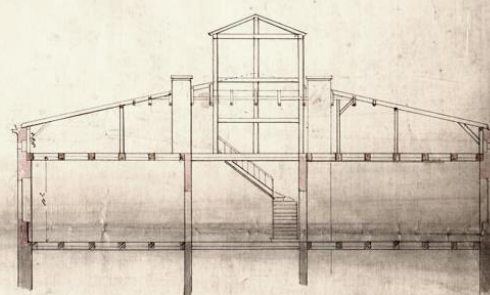
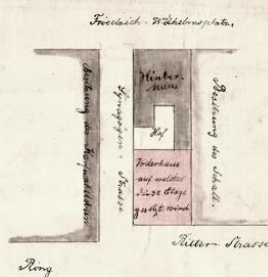
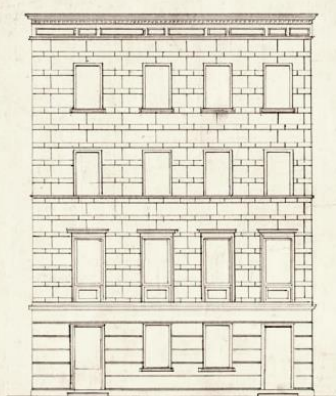
Ryc. 1. Reklama hotelu przy ul. Rycerskiej 1 (Ritterstrasse 1).
Źródło: Cyfrowa Biblioteka Bytomskiej Architektury

Ryc. 2. Bytom, ul. Rycerska 1. Projekt nadbudowy łącznika, 1860.
Źródło: Cyfrowa Biblioteka Bytomskiej Architektury

Zerthnung

zum Aufbau einer 3ten Etage für Herrn L. Barthmer hier.

Reuther 5 im Januar 1861

Himmel
Lobel Dept

Ryc. 3. Bytom, ul. Rycerska 1. Niezrealizowany projekt nadbudowy, 1866.
Źródło: Cyfrowa Biblioteka Bytomskiej Architektury

LITERATURA I ŹRÓDŁA:

Archiwum Działu Archeologii MGB

Archiwum Urzędu Miasta Bytom

Cyfrowa Biblioteka Bytomskiej Architektury

D. Gano-Kotula, *Architektura Śródmieścia Bytomia*, Gliwice 1995

B. Badura, E. Imiołczyk, W. Kawka, *Sprawozdanie z badań archeologicznych przy modernizacji ciepłociągu w śródmieściu Bytomia – etap II*, Bytom 2018, maszynopis w archiwum Działu Archeologii MGB

I. Kuehnel, D. Podyma, M. Pawliński, *Dokumentacja z badań archeologicznych prowadzonych na Placu Grunwaldzkim w Bytomiu. Cz. I*, Bytom 2005, maszynopis w archiwum Działu Archeologii MGB

D. Podyma, *Wstępne wyniki badań archeologicznych średniowiecznych reliktyw miejskich na placu Grunwaldzkim w Bytomiu, województwo śląskie*, [w:] *Badania archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w latach 2003–2004*, Katowice 2006

J. Szydlowski, *Bytom. Pradzieje i początki miasta*, „Rocznik Muzeum Górnos Śląskiego w Bytomiu. Archeologia”, z. 4, Bytom 1966

DZIENNIK PRAC

27 lutego 2020 (czwartek)

Pogoda: zimno, temperatura w okolicy 0 stopni, zachmurzenie całkowite, opady deszczu

Obecni: archeolog, geolog, 3 pracowników fizycznych i mokrego śniegu.

Metoda eksploracji: kopanie i wiercenie ręczne.

Prace ziemne rozpoczęto od skucia betonu w wyznaczonych wcześniej miejscach realizacji 5 odkrywek i 3 odwiertów. Następnie przystąpiono do wybierania ziemi z odkrywek nr 1 i 2. Dosyć szybko odsłonięto stopę fundamentu w odkrywce nr 1 i po zadokumentowaniu, przystąpiono do prac przy odkrywce nr 3, jak się okazało, także bardzo płytkiej. W związku z tym, że w odkrywce 2 na głębokości prawie 1 metra nie natrafiono na stopę fundamentu, poszerzono wykop w celu łatwiejszego wybierania ziemi. W międzyczasie rozpoczęto i zakończono realizację odkrywki nr 4. Po lustracji ściany zachodniej w najniższym położonym pomieszczeniu piwnicznym, zdecydowano o wykonaniu jeszcze jednej odkrywki. Ściana wygląda jakby była fragmentem jakiegoś starszego muru/budynku, stąd decyzja. Odkrywkę zrealizowano i natrafiono w niej na fragment ceramiki naczyniowej z pomarańczową polewą oraz fragment ucha taśmowego pod stopą fundamentu ściany. Rozpoczęto kopanie w odkrywce nr 5, ale zostaną one dokończone, podobnie jak odkrywka nr 2 w przyszłym tygodniu. Po południu przyjechał geolog z pomocnikiem i wykonał zaplanowane 3 odwierty. Czwarty na zewnątrz, głębszy (6m), wymaga wiertnicy mechanicznej, więc jego realizacja odbędzie się pod koniec miesiąca.

Wykonano dokumentację fotograficzną i opisową, zabezpieczono zabytki ruchome i na tym zakończono badania w dniu dzisiejszym.

4 marca 2020 (środa)

Pogoda: zimno, kilka stopni powyżej zera, zachmurzenie umiarkowane.

Obecni: archeolog, 3 pracowników fizycznych.

Metoda eksploracji – kopanie ręczne.

W dniu dzisiejszym kontynuowane są prace ziemne związane z eksploracją odkrywek nr 2 i 5. Stopę kamiennego fundamentu w profilu W odkrywki nr 2 uchwycono na gł. 1,30 m, a w odkrywce nr 5 na gł. 0,50-0,60 m. Brak zabytków. Wykonano dokumentację

fotograficzną i opisową. Nas tym zakończono badania w dniu dzisiejszym. Według informacji od geologa, odwiert nr 4 będzie realizowany koło 25 marca.

23 marca 2020 (poniedziałek)

Telefon od p. Marcina Plebanka, geologa. Wiertnica mechaniczna będzie dostępna w czwartek 26 marca i wtedy też wykony zostanie ostatni odwiert. Archeolog poinformował, że najprawdopodobniej w związku z zagrożeniem epidemiologicznym i brakiem bezpiecznego transportu, nie będzie obecny przy tych pracach.

26 marca 2020 (czwartek)

Pogoda: ciepło, słońce momentami zza chmur.

Obecni: geolog. Z powodu zagrożenia epidemiologicznego (pandemia koronawirusa COVID-19), archeolog nie dojechał na miejsce, ale był w stałym kontakcie z geologiem.

Metoda eksploracji: wiercenie wiertnicą mechaniczną.

Realizacja odwiertu nr 4. Średnica 0,15 m, gł. 6 m. Do głębokości 1,90 m zalega nasyp, a poniżej piaski i pyły piaszczyste naturalne (calec). Geolog zabezpieczył wszystkie wyciągnięte próbki i dostarczył archeologowi. Na ich podstawie nie stwierdzono występowania zabytków archeologicznych.

Zakończenie prac ziemnych i badań w formie nadzoru archeologicznego.

SPRAWOZDANIE Z BADAŃ

Badania archeologiczne w formie nadzoru nad pracami ziemnymi związanymi z wykonaniem odwiertów geologicznych i odkrywek w piwnicy i na podwórzu kamienicy przy ul. Rycerskiej 1 w Bytomiu, działka nr 147/51 (plan s. 4), odbyły się w dniach 27 lutego, 4 i 26 marca 2020 roku. Zleceniodawcą była firma 4 Partners sp. z o.o. z siedzibą w Katowicach, a wykonawcą badań Oddział Górnośląski SNAP. Zgodę na przyjęcie zabytków wyraziło Muzeum Górnośląskie w Bytomiu.

Prace ziemne polegały na realizacji 4 odwiertów geologicznych, w tym 3 w piwnicach kamienicy i 1 na zewnątrz budynku oraz 5 odkrywek fundamentów (plan s. 5). Podczas lustracji przez archeologa najniżej położonej piwnicy w części S kamienicy, uznano za zasadne wykonanie dodatkowej szóstej odkrywki przy kamiennej ścianie na prawo od schodów (ryc. 4, plan s. 5). Ze względu na specyfikę tego rodzaju prac, badania ograniczyły się do obserwacji, wykonania dokumentacji opisowej i fotograficznej oraz zabezpieczenia materiału zabytkowego.

Ryc. 4. Bytom, ul. Rycerska 1. Zejście do najniżej położonego pomieszczenia piwnicznego (a) i kamienna ściana z zaznaczonym na żółto miejscem dodatkowej odkrywki nr 6 (b)

ODKRYWKI

Odkrywka nr 1 (fot. 1, 2) usytuowana w NW części piwnicy, przy ścianie N. Wymiary: 0,70 m (oś W-E) na 0,40 m (oś N-S), gł. 0,35 m. Stopa fundamentu bardzo płytko, bo na głębokości zaledwie 0,15 m. Pod betonową wylewką o grubości maks. 0,08 m zalegała czarna

dosyć sypka warstwa, najprawdopodobniej miału węglowego, a pod nią żółto-brunatna glina calcowa. Zabytków brak.

Odkrywka nr 2 (fot. 3-5) zlokalizowana w bardziej na S położonym pomieszczeniu w części NW piwnicy, przy ścianie W. Odkrywka pierwotnie miała być po środku ściany W, ale ostatecznie przesunięto ją do ściany S pomieszczenia. Wymiary: 0,65 m (oś N-S) na 0,40 m (oś W-E), po poszerzeniu 1,05 m na 0,65 m, gł. 1,40 m. W profilach W i S kamienne fundamenty. Pod wylewką betonową o grubości maksymalnej 0,09 m, zalegała nieregularna warstwa miału węglowego z nielicznymi fragmentami cegieł o miąższości 0,05–0,30 m. Poniżej, aż do stopy fundamentu (gł. 1,30 m) zalegała brunatna glina z dużą ilością luźnych łamanych kamieni. Pod tą warstwą znajdowała się brunatno-żółta glina calcowa.

Odkrywka nr 3 (fot. 6) zlokalizowana była przy ścianie W bardziej na W położonego pomieszczenia w części NE piwnicy. Wymiary: 0,75 m na 0,40 m, gł. 0,25 m. Wylewka betonowa o nierównej grubości 0,10–0,12 m, pod nią żółto-brunatna glina calcowa. Stopa fundamentu bardzo płytko – na głębokości 0,08 m. Brak archeologicznej substancji zabytkowej.

Odkrywka nr 4 (fot. 7) znajdowała się przy profilu E ściany E pomieszczenia w części NE piwnicy. Wymiary: 0,70 m na 0,40 m, gł. 0,28 m. Wylewka betonowa miała 0,04 m grubości, poniżej zalegała cienka warstwa podbudowy o miąższości maks. 0,05 m. Stopę ceglanej ściany odsłonięto na gł. 0,15 m. Brak zabytkowych warstw kulturowych i zabytków ruchomych.

Odkrywka nr 5 (fot. 8, 9) zrealizowano w przy ścianie S pomieszczenia w części S piwnicy. Miała wymiary 0,90 m na 0,65 m i gł. 0,65–0,70 m. Pod cienką warstwą wylewki betonowej o grubości 0,05 m znajdowała się podsypka z piasku o miąższości 0,07–0,10 m, pod nią sypka szara warstwa z kawałkami cegieł zalegająca do gł. 0,35 m, a poniżej brunatna warstwa z drobkami węgla drzewnego, nielicznymi drobnymi kawałkami cegieł i kamyków do gł. 0,60 m. Poniżej zalegał rdzawo-żółtawy piasek calcowy. Zabytków brak.

Odkrywka nr 6 (fot. 10-12) znajdowała się przy ścianie N, na prawo od schodów prowadzących do najniższego położonego pomieszczenia piwnicznego w części S kamienicy. Wymiary odkrywki: 0,90 m na 0,80 m i gł. 0,90 m. W profilu N, tuż przy ścianie W, na głębokości 0,30–0,35 m zalegały resztki spróchniałej drewnianej belki (pobrano fragment), a na gł. 0,30–0,40 m przy profilu W natrafiono na dwa luźne kamienie z wapienia/dolomitu. Stopę fundamentu odkryto na gł. 0,70 m. W wykopie pod warstwą wylewki betonowej

o grubości maks. 0,05 m, do gł. 0,12 m zalegała podbudowa z kawałków cegieł osadzonych w piasku lub glinie, a pod nią cienka warstwa zaprawy (?) wapiennej. Następnie do gł. 0,65 m przemieszana warstwa brunatnoszara z małą ilości drobnutkiego węgla drzewnego, drobnych kamyczków i większych kamieni oraz fragmentów współczesnego szkła w stropowej części. Z warstwy tej z gł. 0,50–0,60 m pozyskano dwa fragmenty kości zwierzęcych ze śladami cięcia/rąbania. Poniżej zalegał ciemnożółty piasek calcowy. W tym piasku, tuż pod stopą fundamentu w profilu W znaleziono dwa fragmenty nowożytnej ceramiki naczyniowej.

ODWIERTY

Odwiert nr 1 (fot. 13) znajdował się w środkowej części pomieszczenia z odkrywką nr 1. Średnica otworu wykutego w wylewce o grubości 0,10 m wynosiła 0,30 m. Pod wylewką zalegała warstwa przemieszana nasypowa do gł. 0,30 m, pod nią do gł. 0,5 m nasyp piaszczysty,

a poniżej piasek i glina calcowa do gł. 3,5 m. Brak zabytków.

Odwiert nr 2 (fot. 14) zlokalizowana była w pomieszczeniu, w którym realizowano odkrywkę nr 3. Średnica otworu to 0,28 m. Pod betonową wylewką o grubości 0,08 m znajdowała się warstwa nasypowa do gł. 0,32 m, z kamieniami i kawałkami cegieł. Poniżej rdzawy piasek do gł. 0,5 m i żółty piasek calcowy do gł. 3,5 m. Brak zabytków.

Odwiert nr 3 (fot. 15) miał średnicę 0,17 m i zlokalizowany był w wąskim korytarzu przylegającym od N do najniższej części piwnic. Tutaj wylewka betonowa sięgała głębokości 0,10 m, a pod nią znajdowała się warstwa nasypowa do gł. 0,3 m. Poniżej do gł. 0,5 m nasyp gliniasty, a do gł. 3,5 m piaski calcowe. Brak zabytków.

Odwiert nr 4 (fot. 16) zlokalizowany był na zewnątrz budynku, mniej więcej pośrodku niezabudowanej części działki. Średnica odwiertu 0,15 m, gł. 6 m. Na głębokości 0–1,6 m stwierdzono występowanie piaszczysto-kamienistej warstwy nasypowej, poniżej (1,6–1,9 m) zalega warstwa nasypowa z dużą ilością cegieł i dopływem wody. Na głębokości 1,9–6 m znajdują się żółte piaski gliniaste i częściowo pyły piaszczyste (calec). Brak substancji zabytkowej.

WNIOSKI

Dzięki przeprowadzonym pracom udało się rozpoznać charakter nawarstwień i określić charakter fundamentu i głębokość jego stopy. Nie zaobserwowano innych niż fundamenty kamienicy obiektów nieruchomych.

Pozyskano zabytki ruchome: dwa fragmenty ceramiki naczyniowej, dwa fragmenty kości zwierzęcych i fragment belki drewnianej z odkrywki nr 6.

Wynik nadzoru archeologicznego: **pozytywny**.

Beata Badura

INWENTARZ POŁOWY ZABYTKÓW

Nr	Przedmiot	Lokalizacja	Głębokość/warstwa	Chronologia	Data
B/R/1/2020	2 fragm. ceramiki, w tym 1 fragm. brzuśca z pomarańczową polewą i 1 fragm. ucha taśmowego	Odkrywka nr 6, tuż pod stopą fundamentu ściany W	gł. 0,70–0,75 m calec	nowożytność	27.02.2020
B/R/2/2020	2 fragm. kości zwierzęcych (świńskich ?)	Odkrywka nr 6	gł. 0,50–0,60 m, brunatno szara lekko gliniasta warstwa	nieokreślona	27.02.2020
B/R/3/2020	Fragment belki drewnianej	Odkrywka nr 6, profil N	gł. 0,30–0,35 m, brunatno szara lekko gliniasta warstwa	nieokreślona	27.02.2020

Ryc. 5. Bytom, ul. Rycerska 1. Zabytki ruchome: a – fragmenty ceramiki nowożytnej, nr inw. B/R/1/2020, b – fragmenty kości zwierzęcych, nr inw. B/R/2/2020, c – fragment drewnianej belki, nr inw. B/R/3/2020

INWENTARZ DOKUMENTACJI FOTOGRAFICZNEJ

Nr	Lokalizacja	Opis	Data
1	Bytom, ul. Rycerska 1, piwnice kamienicy	Odkrywka nr 1. Foto od strony S	27.02.2020
2	Bytom, ul. Rycerska 1, piwnice kamienicy	Odkrywka nr 1, profil W	27.02.2020
3	Bytom, ul. Rycerska 1, piwnice kamienicy	Odkrywka nr 2. Foto od strony E	4.03.2020
4	Bytom, ul. Rycerska 1, piwnice kamienicy	Odkrywka nr 2, profil S i fragment profilu W (z miarką)	4.03.2020
5	Bytom, ul. Rycerska 1, piwnice kamienicy	Odkrywka nr 2, profil N i fragment profilu W (z miarką)	4.03.2020
6	Bytom, ul. Rycerska 1, piwnice kamienicy	Odkrywka nr 3. Foto od strony W	27.02.2020
7	Bytom, ul. Rycerska 1, piwnice kamienicy	Odkrywka nr 4. Foto od strony W	27.02.2020
8	Bytom, ul. Rycerska 1, piwnice kamienicy	Odkrywka nr 5. Foto od strony N	4.03.2020
9	Bytom, ul. Rycerska 1, piwnice kamienicy	Odkrywka nr 5, profil W	4.03.2020
10	Bytom, ul. Rycerska 1, piwnice kamienicy	Odkrywka nr 6. Foto od strony E	27.02.2020
11	Bytom, ul. Rycerska 1, piwnice kamienicy	Odkrywka nr 6, narożnik NW z widoczną drewnianą belką w profilu N	27.02.2020
12	Bytom, ul. Rycerska 1, piwnice kamienicy	Odkrywka nr 6. Kamienie na gł. 0,30-0,40 m	27.02.2020
13	Bytom, ul. Rycerska 1, piwnice kamienicy	Miejsce przygotowane pod odwiert nr 1. Foto od strony E	27.02.2020

14	Bytom, ul. Rycerska 1, piwnice kamienicy	Miejsce przygotowane pod odwiert nr 2. Foto od strony S	27.02.2020
15	Bytom, ul. Rycerska 1, piwnice kamienicy	Miejsce przygotowane pod odwiert nr 3. Foto od strony S	27.02.2020
16	Bytom, ul. Rycerska 1, podwórze	Realizacja odwiertu nr 4. Foto od strony NW	26.03.2020 (fot. Marcin Plebanek)

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 1. Odkrywka nr 1. Foto od strony S

Fot. 2. Odkrywka nr 1, profil W

Fot. 3. Odkrywka nr 2. Foto od strony E

Fot. 4. Odkrywka nr 2, profil S i fragment profilu W (z miarką)

Fot. 5. Odkrywka nr 2, profil N i fragment profilu W (z miarką)

Fot. 6. Odkrywka nr 3. Foto od strony W

Fot. 7. Odkrywka nr 4. Foto od strony W

Fot. 8. Odkrywka nr 5. Foto od strony N

Fot. 9. Odkrywka nr 5, profil W

Fot. 10. Odkrywka nr 6. Foto od strony E

Fot. 11. Odkrywka nr 6, narożnik NW z widoczną drewnianą belką w profilu N

Fot. 12. Odkrywka nr 6. Kamienie na gł. 0,30-0,40 m

Fot. 13. Miejsce przygotowane pod odwiert nr 1. Foto od strony E

Fot. 14. Miejsce przygotowane pod odwiert nr 2. Foto od strony S

Fot. 15. Miejsce przygotowane pod odwiert nr 3. Foto od strony S

Fot. 16. Realizacja odwiertu nr 4. Foto od strony NW